ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 17 (2286)
28 лютага 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ТЭАТР—ЗАВОД

Творчыя калектывы Беларусі працягваюць заключаць дагаворы з калектывамі прадпрыемстваў аб сацыялістычнай садружнасці. Гэтымі днямі такі дагавор заключылі паміж сабой калектывы Рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага і Мінскага камвольнага камбіната.

Як паведаміў нам сакратар партыйнай арганізацыі тэатра, заслужаны артыст БССР Ю. Сідараў, дагавор прадугледжвае больш шырокія сувязі паміж майстрамі сцэны і вытворчасці. Па наказу камвольшчыкаў калектыў тэатра папоўніць свой рэпертуар новымі спектаклямі аб савецкай герсіцы, аб людзях працы. Тэатр дапаможа драматычнаму калектыву Палаца культуры камбіната ажыццявіць на сваёй сцэне пастаноўку спектакля па п'есе А. Папова «Сям'я», акажа метадычную дапамогу аматарам драматычнага мастацтва.

Плануецца шырокае азнаямленне рабочых і служачых камбіната з гісторыяй тэатра, творчасцю вядучых акцёраў, узаемныя сустрэчы, абмеркаванні тэатральных прэм'ер.

З выпадку заключэння дагавору аб сацыялістычнай садружнасці ў Палацы культуры Мінскага камвольнага камбіната адбыўся вечар, на якім прысутнічалі перадавікі вытворчасці, удзельнікі мастацкай самадзейнасці прадпрыемства, а таксама працаўнікі тэатра.

У заключэнне вечара артысты тэатра імя М. Горкага паказалі тэкстыльшчыкам урыўкі са спектакляў «Узнятая цаліна», «Варшаўская мелодыя», «Каменнае гняздо».

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

Універсітэты мільёнаў

На пытанні карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» адказвае намеснік старшыні рэспубліканскага грамадскага савета народных універсітэтаў, заслужаны дзеяч культуры БССР В. Н. ПАЗНЯК.

ЦЭНТРАЛЬНЫ Камітэт КП Беларусі прыняў пастанову «Аб паляпшэнні работы народных універсітэтаў». Вадзім Нічыпаравіч, як вы ацэньваеце значэнне названай пастановы для далейшай актывізацыі дзейнасці гэтых універсітэтаў?

— Значэнне пастановы ЦК КПБ, прынятай у адпаведнасці з пастановай ЦК КПСС, цяжка пераацаніць. Быў адобраны вопыт работы лепшых народных універсітэтаў, падкрэслена іх вялікая роля ў прапагандзе навуковых ведаў, фарміраванні марксісцка-ленінскага светапогляду працоўных, у павышэнні культуры і адукацыі, кваліфікацыі кадраў розных галін народнай гаспадаркі. Прызнана неабходным, каб развіццё і ўдасканаленне народных універсітэтаў, як адной з важных форм ідэалагічнай работы ў масах, прапаганды марксізма-ленінізма, палітыкі КПСС і Савецкага ўрада, навукова-тэхнічных ведаў, эфектыўнага выкарыстання працоўнымі вольнага часу для павышэння сваёй адукацыі і культуры, ішло далей. Для гэтага ўсім зацікаўленым міністэрствам і арганізацыям, установам і ведамствам, праўленню рэспубліканскага таварыства «Веды», рэспубліканскаму грамадскаму савету народных універсітэтаў прапанавана прыняць меры па далейшым развіцці універсітэтаў на адпаведных галінах, шырока практыкаваць вопыт стварэння універсітэтаў на базе вышэйшых, сярэдніх навучальных устаноў, навукова-даследчых інстытутаў, паляпшаць ва універсітэтах навучальна-выхаваўчую работу, хутчэй распрацаваць неабходныя метадычныя матэрыялы з улікам рознага ўзроўню агульнаадукацыйнай і спецыяльнай падрыхтоўкі слухачоў, іх узросту, задач, звязаных з навукова-тэхнічным прагрэсам, эканамічным і культурным развіццём раёнаў, прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў рэспублікі.

Нас асабліва ўсцешыла тое, што Цэнтральны Камітэт КП Беларусі абавязаў партыйныя органы на месцах палепшыць кіраўніцтва народнымі універсітэтамі, пастаянна клапаціцца аб стварэнні ў іх моцнага калектыву лектараў і выкладчыкаў, накіроўваць дзейнасць арганізацый таварыства «Веды», прафсаюзных і камсамольскіх арганізацый, устаноў культуры на далейшае ўзняцце навуковага і ідэйна-тэарэтычнага ўзроўню работы універсітэтаў. Бо не сакрэт, што часам гэтыя навучальныя грамадскія ўстановы трымаліся на чыстым энтузіязме выкладчыкаў, плылі, як кажуць, без руля і без ветразяў. Раённыя аддзелы культуры ў лепшым выпадку ўлічвалі колькасць універсітэтаў, што размешчаны ў горадзе, і амаль не звярталі ўвагі на сельскія. Будуць прыняты меры, каб палепшыць матэрыяльную базу універсітэтаў, умацаваць гарадскія і раённыя грамадскія саветы па кіраўніцтву універсітэтамі.

Дзяржаўны Камітэт Савета Міністраў БССР па радыёвяшчанню і тэлебачанні абавязаны гэтай пастановай арганізаваць для слухачоў універсітэтаў радыё- і тэлеперадачы па розных актуальных праблемах навукі і тэхнікі, літаратуры і мастацтва. А Камітэту па кінематаграфіі даручана забяспечыць гэтыя грамадскія навучальныя ўстановы дастатковай колькасцю кінафільмаў і перш за ўсё кінафільмаў аб жыцці і дзейнасці У. І. Леніна, гісторыка-рэвалюцыйнымі, хранікальна-дакументальнымі і навукова-тэхнічнымі фільмамі, арганізаваць сістэматычны выпуск анатаваных каталогаў кінафільмаў, якія рэкамендуюцца для паказу ва ўніверсітэтах.

— Ці нельга назваць некалькі лічбаў, якія характарызавалі б размах гэтай формы адукацыі насельніцтва ў нашай рэспубліцы?

— Калі ласка. Сёлета на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, пры ўстановах культуры, у школах і вышэйшых навучальных установах працуюць 1 175 народных універсітэтаў і 380 іх філіялаў. У вольны ад работы час у іх набываюць веды па пытаннях навукі і тэхнікі, літаратуры і мастацтва, педагогікі, медыцыны, дзяржавы і права, міжнародных адносін звыш 160 тысяч слухачоў. Летась скончыла універсітэты 70 тысяч чалавек. Педагагічную работу ў народных універсітэтах вядуць звыш 14 тысяч вучоных, выкладчыкаў вну і настаўнікаў, работнікаў культуры, спецыялістаў народнай гаспадаркі, наватараў вытворчасці. Універсітэтаў культуры, г. зн. тых, дзе вывучаецца музыка, кіно, тэатр, выяўленчае мастацтва, літаратура, налічваецца 141. Яны маюць 18 філіялаў, 103 факультэты. Заняткі наведваюць амаль 26 тысяч слухачоў.

— Здаецца, летась было больш універсітэтаў...

— Змяншэнне гэтае, калі хочаце, уяўнае. Многія універсітэты названы філіяламі ў сувязі з рэарганізацыяй усёй сеткі і стварэннем галаўных універсітэтаў. Па палажэнню, ва універсітэце павінна быць не менш 100 слухачоў, у філіялах — можа быць і менш.

— Чытачам «Літаратуры і мастацтва» цікава будзе ведаць пра якасныя змены, якія адбыліся ў сістэме універсітэтаў, больш падрабязна...

— Так, змены адбыліся вялікія. Цяпер стала менш той дрэннай самадзейнасці, якая надавала аморфнасць гэтым навучальным установам, зачастую зводзіла іх да простых лекторыяў. Арганізацыя навучальнага працэсу набліжаецца зараз да арганізацыі яго ў дзяржаўных вну. Савет галаўнога універсітэта цяпер зацікаўлены паслаць кваліфікаванага лектара і на сяло, а філіял мае права патрабаваць ад галаўнога належнай увагі. Галаўны універсітэт горада ці раённага цэнтра часам выступае ўжо і як своеасаблівы метадычны цэнтр у адносінах да універсітэтаў-спадарожнікаў на сяле, бярэ над імі пастаяннае шэфства. Усё гэта дало магчымасць значна павысіць арганізацыю вучэбна-выхаваўчага працэсу.

Дзесяць гадоў назад, калі народныя ўніверсітэты толькі нараджаліся і рабілі першыя крокі, яны арганізоўваліся як універсітэты культуры. Зараз у рэспубліцы яны працуюць па 27 галінах ведаў. Усё больш універсітэтаў арганізоўваецца па вузкіх профілях, але з большай глыбінёй вывучэння матэрыялу. Гэтыя, калі можна так сказаць, «спецыяльныя» — з'ява вельмі патрэбная і прагрэсіўная, яна будзе развівацца з году ў год. Слухачы зараз прад'яўляюць больш патрабаванняў да сістэматызацыі ведаў, іх стройнасці. Яны не задавальняюцца проста нейкай сумай ведаў. Калі тры гады назад універсітэты працавалі па аднагадовай праграме, то цяпер — па двух- і трохгадовай. Гэта характэрна для ўсіх універсітэтаў, незалежна ад профілю і ад таго, дзе яны размешчаны.

Істотным мне здаецца і тое, што за апошні час многа зроблена, каб стварыць пастаянны кантынгент выкладчыкаў універсітэтаў. Яны падабраны ў першую чаргу з ліку лепшых мясцовых лектараў. А ведаючы, што ім даручаецца весці курс на працягу гадоў, выкладчыкі адчуваюць большую адказнасць, больш эксперыментуюць у добрым сэнсе гэтага слова. З педагагічным складам універсітэтаў больш стала праводзіцца семінараў і нарад, навукова-тэарэтычных канферэнцый. Вось і нядаўна адбыўся такі семінар рэктараў мінскіх універсітэтаў. На ім ішла дзелавая размова аб тым, што патрэбна зрабіць, каб павысіць узровень работы, наблізіць яго да тых патрабаванняў, якія прад'яўляюцца вышэй названай пастановай ЦК КПБ.

— У пастанове «Аб паляпшэнні работы народных універсітэтаў» падкрэсліваецца, што неабходна асаблівую ўвагу звярнуць на выкарыстанне актыўных форм і метадаў заняткаў, на развіццё ў слухачоў навыкаў самаадукацыі, на замацаванне атрыманых ведаў і выкарыстанне іх у вытворчай і грамадскай рабоце. Скажыце, калі ласка, што ўжо робіцца нашымі універсітэтамі ў гэтым напрамку?

— Робіцца нямала. Прыкладаў актыўнай творчай работы выкладчыцкага калектыву універсітэтаў, выкарыстання разнастайных сродкаў і метадаў навучання можна правесці шмат. У Гомелі па-

(Заканчэнне на 4-й стар.)

У Мінскім Доме работнікаў мастацтваў адкрылася выстаўка твораў віцебскага жывапісца П. Явіча. У экспазіцыі каля 80 работ мастака. На нашай рэпрадукцыі—карціна П. Явіча «Заліўшчыкі».

ЮБІЛЕЙНАЯ ВАХТА РАБОТНІКАЎ КУЛЬТУРЫ

З ПЛЕНУМА БЕЛАРУСКАГА РЭСПУБЛІКАНСКАГА КАМІТЭТА ПРАФСАЮЗА РАБОТНІКАЎ КУЛЬТУРЫ

Аб тым, як выконваюцца сацыялістычныя абавязацельствы і мерапрыемствы, прынятыя і намечаныя калектывамі работнікаў культуры, друку і кіно рэспублікі ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна, ішла гаворка на V пленуме Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры, які адбыўся ў сераду, 26 лютага.

З дакладамі на пленуме выступілі старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі Б. Паўлёнак, намеснік міністра культуры рэспублікі Ю. Міхневіч і старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку Р. Канавалаў.

— Беларускія кінематаграфісты, работнікі кінафікацыі і кінапракату, рабочыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі завода «Кінадэталь», — гаварыў у сваім дакладзе Б. Паўлёнак, — усю сваю творчую, гаспадарчую і арганізацыйную дзейнасць прысвячаюць вялікаму юбілею.

Дакладчык гаворыць аб выкананні мінулагодніх сацыялістычных абавязацельстваў калектывамі кінасеткі, кінастудыі «Беларусьфільм» і завода «Кінадэталь», адзначае, што гэтыя абавязацельствы па галоўных паказчыках выкананы паспяхова, называе пераможцаў спаборніцтва. Спыняецца прамоўца і на недахопах, якія яшчэ назіраюцца ў рабоце.

На вопыце мінулых гадоў, гаворыць дакладчык, мы пераканаліся, што вялікую карысць прыносяць кінафестывалі і тэматычныя кінапаказы, сустрэчы работнікаў кінамастацтва з працоўнымі, кінавечары і кінавіктарыны. Гэтыя формы работы з гледачом мы будзем выкарыстоўваць сёлета асабліва шырока.

Дакладчык паведамляе, што для паляпшэння кінаабслугоўвання насельніцтва ў 1969—70 гадах у гарадах рэспублікі будзе пабудавана 17 новых кінатэатраў, а ў сельскай мясцовасці будзе адкрыта 470 новых стацыянарных кінаустановак.

Далей Б. Паўлёнак гаворыць аб рабоце калектываў кінастудыі «Беларусьфільм». Мінулы год, адзначае ён, быў плённы для беларускіх кінематаграфістаў. Яны выпусцілі на экраны краіны 4 мастацкія поўметражныя кінакарціны, 2 мастацкія кароткаметражкі і 3 тэлефільмы. Асабліва добра папрацавалі летась кінадакументалісты. Сярод іх мінулагодняй прадукцыі дакладчык называе такія фільмы, як «Тваё і маё юнацтва», «Генерал Пушча», «Штрыхі да партрэта» і іншыя фільмы, што з поспехам дэманструюцца на ўсесаюзным экране.

Вялікія і адказныя планы ў работнікаў кінастудыі «Беларусьфільм» на селетні, юбілейны год. Галоўнае месца ў гэтых планах займаюць фільмы ленінскай, гісторыка-рэвалюцыйнай тэматыкі. З вялікім натхненнем і творчай самаадданасцю, гаворыць дакладчык, працуюць калектывы студыі над стварэннем кінафільмаў юбілейнага года. У вытворчасці знаходзяцца такія мастацкія кінастужкі, як «Крушэнне імперыі» — аб лютаўскай рэвалюцыі 1917 года, «Чорнае сонца» — аб вызваленчай барацьбе народаў супраць каланіяльнага рабства, «Сыны» — аб партызанскім змаганні беларускага народа супраць фашысцкіх захопнікаў, а таксама фільм пра выдатнага беларускага асветніка і гуманіста, першадрукара ўсходняга славянства Францішка Скарыну.

Шэраг работ, прысвечаных Уладзіміру Ільічу, здзяйсненням яго вялікіх запаветаў, рыхтуюць і кінадакументалісты рэспублікі. Назвы іх стужак, падкрэслівае дакладчык, гавораць самі за сябе: «Пісьмы Ільічу», «Леніна», «Вечны помнік», «Ленінскім маршрутам» і інш.

З дакладам аб тым, як рыхтуюцца да 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча работнікі культуры і дзеячы мастацтва рэспублікі, выступіў на пленуме намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхневіч.

— Леташні год, — гаворыць ён, — быў для нас знамянальны. У працэсе падрыхтоўкі да вялікага свята беларускага народа нарадзілася нямала новых і цікавых форм культурна-масавай работы культасветустаноў. Добра папрацавалі тэатры, канцэртныя калектывы, творчыя саюзы і арганізацыі. Спашлюся толькі на адзін прыклад. Да юбілею рэспублікі і Кампартыі Беларусі нашы тэатры падрыхтавалі шэраг спектакляў. Гэта — «Рудабельская рэспубліка» ў Гомельскім абласным і ў тэатры імя Я. Купалы, «Руіны страляюць ва ўпор» у Рускім драматычным тэатры БССР імя М. Горкага, «Шостае ліпеня» і «Твой высокі поўдзень» у тэатры імя Я. Коласа. Трэба спадзявацца, што вопыт мінулага года будзе з поспехам выкарыстаны сёлета, у год падрыхтоўкі да ленінскага юбілею.

Дакладчык інфармуе ўдзельнікаў пленума аб тым, як выконваюцца ўстановамі культуры, мастацкімі і творчымі калектывамі мерапрыемствы па дастойнай сустрэчы 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Над святочнай афішай працуюць тэатры рэспублікі. Так, калектыў тэатра оперы і балета ўзнаўляе оперу В. Мурадэлі «Кастрычнік», працуе над пастаноўкай новага балета Я. Глебава і новай оперы Я. Цікоцкага. Брастаўчане прысвячаюць ленінскаму юбілею спектакль «Брэсцкі мір» па п'есе К. Губарэвіча. У планах тэатра імя Я. Купалы — стварэнне спектакля па матывах рамана І. Шамякіна «Снежныя зімы».

Падрыхтоўка да ленінскага юбілею, працягвае дакладчык, выклікала да жыцця новыя формы сувязей тэатраў з працоўнымі. Беларускія мастацкія калектывы горача падтрымалі ініцыятыву маскоўскіх тэатраў аб заключэнні дагавораў аб сацыялістычнай садружнасці з калектывамі фабрык, заводаў і калгасаў.

Беларускія пісьменнікі, кампазітары, работнікі сцэны, працягвае дакладчык, актыўна ўключыліся ў аб'яўленыя конкурсы на лепшыя п'есы, спектаклі, канцэртныя нумары і песні, прысвечаныя У. І. Леніну, партыі і Радзіме. Мастакі працуюць над творамі ленінскай тэматыкі.

Лепшыя мастацкія калектывы, канцэртныя арганізацыі рэспублікі прымуць удзел у Днях культуры БССР, якія будуць праведзены ў гэтым годзе ва Ульянаўску, на радзіме Ільіча.

Дакладчык паведамляе, што ў азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна і з мэтай актывізацыі і далейшага развіцця самадзейнага мастацтва ў рэспубліцы сёлета праводзіцца конкурс музычна-канцэртных самадзейных калектываў, вакалістаў, інструменталістаў і чытальнікаў на лепшае выкананне твораў, прысвечаных правадыру і партыі.

Новым зместам напаўняецца сёлета работа клубаў, дамоў і палацаў культуры, бібліятэк, музеяў, паркаў культуры і адпачынку. Культармейцы рэспублікі ўсё актыўней уключаюцца ва ўсесаюзныя агляды бібліятэк, паркаў і музеяў, у пераклічку сельскіх клубаў, аб'яўленых у гонар 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна.

У заключэнне дакладчык гаворыць, што своеасаблівым падарункам 100-годдзю з дня нараджэння Ільіча будуць і тыя дзесяткі новых калгасных і саўгасных клубаў, а таксама некалькі раённых дамоў культуры, якія гасцінна адчыняць свае дзверы для наведвальнікаў у юбілейным годзе.

З вынікаў работы беларускіх паліграфістаў, работнікаў выдавецтваў і кніжнага гандлю пачаў свой даклад на пленуме і старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку Р. Канавалаў.

Паліграфічная прамысловасць рэспублікі, гаворыць дакладчык, выканала леташні гадавы план да 5 снежня. Звыш плана выдадзена друкаванай прадукцыі на 411 тысяч рублёў. Значных поспехаў дамагліся летась таксама работнікі выдавецтваў і кнігагандлю.

— Цяпер галоўны клопат работнікаў друку рэспублікі, — працягвае Р. Канавалаў, — замацаваць дасягнутыя поспехі, прыкласці ўсе намаганні да таго, каб сустрэць слаўную гадавіну ў жыцці савецкага народа і ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва новымі значнымі дасягненнямі.

Далей дакладчык гаворыць аб падрыхтоўцы беларускіх паліграфістаў і выдаўцоў да Усесаюзнай і Міжнароднай выставак кніг, прысвечаных У. І. Леніну, аб іх рабоце над выпускам юбілейных выданняў, аб правядзенні ў рэспубліцы конкурсаў на лепшыя абласныя газеты і на лепшы ленінскі плакат, аб рабоце кнігагандлюючых арганізацый рэспублікі, якія працуюць сёлета пад дэвізам: «Ленінскую кнігу — кожнаму пакупніку».

У абмеркаванні дакладаў прынялі ўдзел старшыня Мінскага абкома прафсаюза работнікаў культуры П. Рублеўскі, старшыня Полацкага гаркома прафсаюза Н. Карзо, дырэктар Кобрынскага галаўнога кінатэатра А. Сушчук, старшыня фабкома паліграфічнага камбіната імя Я. Коласа В. Анташкевіч, старшыня мясцкома тэатра оперы і балета М. Пушкароў, старшыня Гродзенскага абкома прафсаюза Г. Кузьміч, дырэктар бюро прапаганды мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР М. Чавускі, брыгадзір кінамеханікаў, старшыня мясцкома Хацімскага галаўнога кінатэатра Ф. Федаркоў, старшыня мясцкома Белдзяржфілармоніі С. Ажыгін. Яны расказалі аб рабоце сваіх калектываў і арганізацый па дастойнай сустрэчы ленінскага юбілею.

На пленуме выступілі таксама старшыня ЦК прафсаюза работнікаў культуры М. Пашкоў і старшыня БРК прафсаюза работнікаў культуры Л. Паміла.

Па абмеркаваным пытанні пленум прыняў разгорнутую пастанову.

У рабоце пленума Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры прыняў удзел намеснік загадчыка аддзела культуры ЦК КПБ Я. Парватаў.

НАЗЫВАЮЦЬ ДАСТОЙНЫХ

Праз пятнаццаць дзён адбудуцца выбары ў мясцовыя органы Савецкай улады нашай рэспублікі. У перыяд перадвыбарчай кампаніі прадстаўнікі працоўных гарадоў і вёсак вылучылі кандыдатамі дастойных, паважаных людзей. Сярод пасланцоў у мясцовыя Саветы шмат прадстаўнікоў літаратуры і мастацтва, работнікаў культурна-асветных устаноў.

Калектыў Брэсцкага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі назваў сваім кандыдатам у дэпутаты гарадскога Савета заслужаную артыстку БССР Аляксандру Паўлаўну Асторыну. Яна балаціруецца па 213-й выбарчай акрузе.

Па 139-й выбарчай акрузе Брэста зарэгістраваны кандыдатам у дэпутаты гарсавета галоўны архітэктар горада Анатоль Васільевіч Гарбачоў. А па 137-й выбарчай акрузе будзе балаціравацца ў гарадскі Савет дырэктар музычнай школы, заслужаны дзеяч культуры БССР Канстанцін Леанідавіч Манучараў.

Калектыў Віцебскага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа аказаў давер'е свайму таварышу па сцэне, артысту тэатра Георгію Савельевічу Дубаву, назваўшы яго кандыдатам у дэпутаты гарадскога Савета.

Кандыдатамі ў гарадскі Савет у Віцебску названы таксама мастак Іван Сяргеевіч Шурупаў, начальнік абласнога ўпраўлення кінафікацыі Георгій Віктаравіч Чайкоўскі і загадчыца гарадскога аддзела культуры Вера Сямёнаўна Кулагіна.

У Гродна кандыдатамі ў дэпутаты гарадскога Савета па 91-й выбарчай акрузе зарэгістраван мастак Іван Васільевіч Пушкоў, а па 74-й акрузе — загадчыца вучэбнай часткі музычнага вучылішча Раіса Міхайлаўна Крапачова.

Дырэктар Магілёўскага культасветвучылішча Міхаіл Васільевіч Вусікаў балаціруецца кандыдатам у дэпутаты гарадскога Савета па 340-й выбарчай акрузе Магілёва.

ГАЛОЎНАЯ ТЭМА ДНЯ

З ПАРТЫЙНАГА СХОДУ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

ГОДАМ ленінскай ударнай работы працоўныя нашай краіны вырашылі зрабіць год 1969. Запявалам у гэтай справе стаў Яго Вялікасць рабочы клас — вядучая і самая прагрэсіўная сіла нашага грамадства.

Год ленінскай ударнай работы — гэта грандыёзны ўздым і ў сферы духоўнага жыцця краіны. Цэнтральны Камітэт КП Беларусі ў сваёй пастанове «Аб абавязацельствах калектываў перадавых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў рэспублікі зрабіць год 1969 годам ленінскай ударнай работы» выказаў упэўненасць, што «дастойны ўклад да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна ўнясуць дзеячы навукі і культуры, наша працоўная інтэлігенцыя, усе работнікі разумовай працы, што яны будуць і далей аддаваць свае сілы і веды вялікай справе камуністычнага будаўніцтва, з высокім натхненнем і настойлівасцю развіваць навуку і тэхніку, ствараць новыя і яркія творы літаратуры і мастацтва, несці сацыялістычную культуру ў масы, дапамагаць выхоўваць падрастаючае пакаленне ў духу камунізма».

У самых розных формах праяўляюцца сёння еднасць, саюз работнікаў літаратуры і мастацтва з рабочым класам, з калгасным сялянствам. Адна з гэтых форм — дагаворы сацыялістычнай садружнасці, якія заключаюцца ў апошні час паміж творчымі калектывамі і працаўнікамі прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў.

Стаць яшчэ бліжэй да рабочага класа, жыць адным з ім жыццём—вось пафас шматлікіх пісьмаў і зваротаў да творчай інтэлігенцыі, змешчаных у апошні час у перыядычным друку. Менавіта пра гэта гаварылася і ў падборцы пісьмаў рабочых пісьменнікам і дзеячам мастацтва, апублікаванай нядаўна ў «Звяздзе».

Абмеркаванню гэтых пісьмаў і быў прысвечаны адкрыты сход партыйнай арганізацыі Саюза пісьменнікаў БССР, што адбыўся 25 лютага.

У сваім уступным слове намеснік сакратара партарганізацыі Аляксей Русецкі гаварыў пра высокі абавязак савецкага пісьменніка быць заўсёды з народам.

— Беларускія літаратары, — сказаў прамоўца, — маюць у сваім актыве нямала добрых твораў, якія праўдзіва і глыбока адлюстроўваюць жыццё нашага народа. Аднак пра рабочы клас, пра велізарныя змены ў індустрыяльным абліччы рэспублікі напісана да крыўднага мала. А, між тым, тэма рабочага класа—адна з самых удзячных.

Гэтай думкай былі прасякнуты і выступленні многіх удзельнікаў сходу.

— Назаву такія лічбы,— сказаў Аляксей Зарыцкі.—Толькі за апошнія дзесяць гадоў насельніцтва нашых гарадоў вырасла на паўтара мільёна чалавек. Выраслі заводы-гіганты, прадукцыю якіх ведаюць ва ўсім свеце. Менавіта гэтая прадукцыя сёння—своеасаблівая візітная картка Беларусі на міжнароднай арэне. Па гэтай прадукцыі мяркуюць аб нашым жыцці, аб зменах, што адбыліся за гады Савецкай улады. А мы пра гэта пішам вельмі і вельмі мала.

Пра якасныя змены ў рабочым класе рэспублікі гаварыў Алесь Кучар. Сённяшні рабочы—гэта адукаваны чалавек, які валодае самай сучаснай тэхнікай. У яго шырокі кругагляд, высокія патрабаванні да літаратуры, да мастацтва. Гэта павінны ўлічыць пісьменнікі, якія бяруцца за рабочую тэму.

— Я не згодзен з тымі,—сказаў Іван Мележ,—хто гаворыць што наша літаратура, пераважна, калі можна так сказаць, сялянская. У нас было шмат выдатных кніг пра рабочы клас, пра горад. Нагадаю хаця б «Сокі цаліны» Цішкі Гартнага, дзе ёсць выдатныя сцэны гарадскога жыцця, гарадскога побыту. А хіба мала напісаў на гэтую тэму Хвядос Шынклер? А Кузьма Чорны? Ды і многія з тых, хто сядзіць у гэтай зале, звярталіся да рабочай тэматыкі. І распрацоўвалі яе няблага. Узяць хаця б змешчаны летась у «Полымі» нарыс Валянціна Мысліўца.

Так што, паўтараю, не трэба рабіць выгляд, быццам ніякіх здабыткаў тут у нас няма. Іншая рэч, што жыццё, сённяшні дзень намагае ад нас больш пільнай увагі да тэмы рабочага класа. Нам трэба мабілізаваць свае творчыя намаганні на стварэнне мастацкіх нарысаў, апавяданняў, вялікіх палотнаў, героямі якіх будуць прадстаўнікі нашага слаўнага рабочага класа.

Пімен Панчанка нагадаў, што некалі, па закліку Максіма Горкага, многія савецкія пісьменнікі паехалі на заводы, і ў выніку нарадзіліся выдатныя творы пра рабочы клас. Відаць, падкрэсліў прамоўца, і многім з нас не пашкодзіла б бліжэй пазнаёміцца з жыццём нашых заводаў і фабрык. Калі ўжо пісаць пра рабочы клас, дык так, каб адлюстраваць жыццё ва ўсёй яго паўнаце і шматграннасці, з яго цяжкасцямі і супярэчнасцямі.

— Я хачу перасцерагчы маіх калег па пяры,—сказаў Іван Шамякін,—ад адной небяспекі, а менавіта—ад шарахання з адной крайнасці ў другую. Я не думаю, што трэба пісаць спецыяльна пра вёску і спецыяльна, скажам, пра завод. Жыццё—складаная рэч, у ім пераплятаюцца лёс і інтарэсы многіх людзей—і вяскоўцаў і рабочых, і інтэлігенцыі. І таму, мне здаецца, абавязак мастака глыбока даследваць свет, людзей, якія яго акружаюць.

Прамоўца заўважае, што некаторыя з выступаючых наракалі на схільнасць большасці беларускіх літаратараў да вясковай тэмы. Але і гэтыя пісьменнікі ў сваіх творах часам жывуць старымі ўяўленнямі, вынесенымі з дзяцінства, бо вёска і вяскоўцы даўно не тыя, што былі нават дзесяць—пятнаццаць гадоў назад.

— Сярод нас могуць знайсціся людзі,—сказаў Максім Танк,—якія зараз пачнуць падлічваць, колькі разоў яны пабывалі на прадпрыемствах, з колькімі рабочымі сустракаліся і гутарылі. Але аднымі такімі сустрэчамі і канцэртамі не абыдземся. Патрэбна сур'ёзная работа. Патрэбна глыбокая разведка рабочай тэматыкі, каб вынікам яе стала паяўленне сапраўднага мастацкага твора.

Гэта адзін бок справы, — гаворыць далей Максім Танк.— Ёсць яшчэ другі. Ад нас чакаюць дапамогі пачынаючыя празаікі і паэты — тыя, што сёння стаяць за станкамі і пультамі, што схіліліся над чарцёжнымі дошкамі. Нам трэба часцей бываць у заводскіх літаб'яднаннях, глыбей уваходзіць у іх работу.

На сходзе выступілі таксама Аляксей Кулакоўскі, Аркадзь Маўзон, Валянцін Мысліўец, Станіслаў Шушкевіч.

Сход аднагалосна прыняў рэзалюцыю, у якой заклікаў беларускіх літаратараў мацаваць сувязі з рабочым класам рэспублікі—сумесна абмяркоўваць новыя творы, рабіць творчыя справаздачы ў рабочых калектывах, дапамагаць літаратурным аб'яднанням на фабрыках і заводах, будаўнічых арганізацыях і саўгасах.

Вырашана заключыць дагавор сацыялістычнай садружнасці паміж Саюзам пісьменнікаў БССР і Мінскім заводам аўтаматычных ліній.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За плённую раобту па культурным абслугоўванні працоўных рэспублікі і прапаганду савецкага цыркавога мастацтва Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Дзяржаўны цырк Беларускай ССР узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

□

За плённую работу па культурным абслугоўванні працоўных рэспублікі Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР узнагароджана група работнікаў Дзяржаўнага цырка БССР.

Сярод узнагароджаных ГАНАРОВАЙ ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР: Ав'ерын-Лапіяд Юрый Кірылавіч — мастацкі кіраўнік; Аляксандраў Уладзімір Мікітавіч — артыст; Альпяровіч Ісак Майсеевіч — старшы мастак; Бяляеў Аляксандр Мікалаевіч — намеснік дырэктара; Гарлоў Мікалай Іванавіч — артыст; Марусалаў Міхаіл Міхайлавіч — дырэктар; Мозель Васіль Рыгоравіч — артыст; Сакалоў Дзмітрый Мацвеевіч — дырыжор аркестра.

Сярод узнагароджаных ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР: Кулыгін Міхаіл Фёдаравіч — рэжысёр-інспектар манежа; Майзель Віктар Рыгоравіч — галоўны адміністратар; Рыскін Мендэль Мейлехавіч — артыст; Фельдман Тамара Яфімаўна — інжынер.

Больш як паўтары тысячы бібліятэк абслугоўвае Мінскі абласны бібліятэчны калектар. Зараз, у дні падрыхтоўкі да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна асабліва павялічыўся попыт на творы Уладзіміра Ільіча, кнігі аб яго паплечніках.

На здымку — загадчыца аддзела камплектавання абласной дзіцячай бібліятэкі В. Чыкалава (злева направа), загадчыца чытальнай залы Бярэзінскай раённай дзіцячай бібліятэкі Г. Сляпец, загадчыца школьнай бібліятэкі г. Дзяржынска Н. Нарэйка і загадчыца дзіцячай бібліятэкі № 26 г. Маладзечна Л. Абраменка знаёмяцца з новай літаратурай аб У. І. Леніне.

Фото І. ЗМІТРОВІЧА. (БЕЛТА).

МАСТАЦТВА— ЗАЎСЁДЫ СВЯТА

З адкрытага партыйнага сходу ў Беларускім акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета

7 лютага г. г. у газеце «Літаратура і мастацтва» быў змешчаны артыкул Т. Шчарбаковай «Будзённы «Аўгеній Анегін», у якім ішла размова аб якасці штодзённага, радавога спектакля.

На жаль, вельмі часта бывае так: адыграюць прэм'еру, потым яшчэ пяць-шэсць спектакляў, і ўсе ў тэатры трацяць цікавасць да новай работы. Спачатку здаецца, што ўсё ідзе па-старому — артысты выходзяць на сцэну, спяваюць, паўтараюць тыя ж мізансцэны, што і на прэм'еры. Але нешта ўжо змянілася ў ім: пачаўся працэс «старэння» спектакля. Усё радзей выклікаюць акцёраў на рэпетыцыі, спыняюцца разборы спектакляў, некаторыя артысты дазваляюць сабе спяваць і іграць не з поўнай аддачай.

Аб гэтым і шмат аб чым іншым ішла размова на адкрытым партыйным сходзе ў Беларускім акадэмічным тэатры оперы і балета, калі там абмяркоўвалася выступленне газеты. Камуністы, акцёры тэатра адзначалі, што ў артыкуле Т. Шчарбаковай узнята актуальнае і важнае пытанне, якое іх даўно хвалюе. Праблема «будзённага» спектакля звязана з прэсціжам тэатра, з акцёрскай культурай, з заваяваннем гледача. Праблема «будзённага» спектакля — гэта праблема, з якой сутыкаецца любы тэатральны калектыў, таму што прэм'ер на працягу сезона бывае не так ужо многа, а спектаклі іграюцца кожны дзень.

— Як гэта ні горка, але мы павінны прызнаць, што крытычны артыкул у наш адрас з'явіўся невыпадкова, — пачаў сваё выступленне галоўны дырыжор тэатра К. Ціханаў.— Сапраўды, спектакль «Яўгеній Анегін» страціў сваю свежасць, пастарэў.

Чаму ж гэта адбылося? Аб гэтым гаварылі і сам К. Ціханаў, і іншыя ўдзельнікі сходу.

Будзённага мастацтва не існуе. Мастацтва — гэта заўсёды свята. Яно заўсёды павінна несці добры зарад радасці, натхнення. Мы не можам быць абыякавымі, — гаварылі на сходзе. — Мы служым мастацтву, і незалежна ад таго, колькі чалавек у зале, мы павінны быць вернымі яго высокім ідэалам.

Т. Каламійцава, дырыжор спектакля «Яўгеній Анегін», таксама адзначала, што крытыка ў адрас спектакля ў асноўным правільная. Яна лічыць, што оперную партытуру трэба ачышчаць ад наносаў, набліжаць да гледача, а устарэлыя традыцыі пераглядаць. «Я не гавару, што іх трэба ламаць, — удакладніла Т. Каламійцава сваю думку, — лепшае трэба браць».

Начальнік Упраўлення па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР І. Палівода гаварыў аб высокай адказнасці калектыву опернага тэатра за кожнадзённы спектакль. На жаль, некаторыя спектаклі ў тэатры кінуты на волю лёсу. Члены мастацкага савета не дзяжураць на спектаклях, і гэта прыводзіць да бескантрольнасці і зніжэння патрабавальнасці. У выніку ідуць спектаклі, якасць якіх зніжае аўтарытэт тэатра, адштурхоўвае гледача.

— Мне давялося гаварыць са школьнікамі, якія ішлі на спектакль «Яўгеній Анегін» з трапяткім пачуццём хвалявання, — гаварыў у сваім выступленні намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхневіч. — Але іх чакала расчараванне. І хто ведае, калі яны цяпер прыйдуць у тэатр.

Ю. Міхневіч гаварыў аб неабходнасці ўзмацніць кантроль за кожным спектаклем. Гэта справа прафесіянальнай этыкі. Вядома, напрыклад, што ў Літве, у Панявежскім тэатры, які за апошнія гады заваяваў шырокую папулярнасць, кожны дзень пачынаецца з разбору ўчарашняга спектакля. А вось дырэктарская ложа ў нашым оперным тэатры амаль заўсёды пустая. І невыпадкова, відаць, за дваццаць дзён лютага не было ніводнага аншлага.

Аднак не з усімі палажэннямі артыкула былі згодны некаторыя выступаўшыя на сходзе. К. Ціханаў і Т. Каламійцава лічаць крыху рэзкім тон артыкула. У прыватнасці, гэта адносіцца, на іх думку да ацэнкі выканання партыі Анегіна В. Ганчарэнкам.

У прынятым рашэнні сход прызнаў крытыку ў адрас тэатра правільнай і своечасовай. Зараз прымаюцца меры, каб павысіць узровень кожнага «будзённага» спектакля.

КРЫЛЫ ЭКРАННАЙ ПУБЛІЦЫСТЫКІ

Е. БОНДАРАВА

Чым узбагачаюць публіцысты-літаратары кінадакументалістыку? Якімі магчымасцямі яны самі валодаюць, звяртаючыся да новага віду літаратурнай творчасці?

Для практыкі савецкай кінадакументалістыкі характэрныя дзве асноўныя формы ўдзелу літаратараў у калектыўным працэсе стварэння кінафільмаў: у якасці аўтараў сцэнарыяў і адначасова каментатараў, або ў якасці толькі каментатараў ці аўтараў дыктарскіх тэкстаў.

Не будзем тут зноў пачынаць спрэчкі аб ролі, прызначэнні і асаблівасцях сцэнарыя дакументальнага фільма. Адзначым толькі, што творчасць сцэнарыста-дакументаліста кожны раз па-новаму абумоўліваецца фактамі, рэальнымі падзеямі, з'явамі, сустрэчамі, якія становяцца матэрыялам сцэнарыя. Іх нельга прадугледзець загадзя ва ўсіх дробязях і паваротах. Але можна прадбачыць асноўныя тэндэнцыі і заканамернасці. Таму добра прадуманы, заснаваны на дасканалым веданні фактычнага матэрыялу сцэнарый у многім вызначае поспех будучага дакументальнага фільма. Гэта падкрэсліваюць буйнейшыя савецкія і зарубежныя кінапубліцысты.

Другі шлях удзелу пісьменніка ў стварэнні дакументальнага фільма на першы погляд здаецца не вельмі дзейсным. Каментарый або дыктарскі тэкст не існуе ў фільме сам па сабе. Ён падначалены канкрэтнаму зместу кінакадраў. Але праз каментарый аўтар можа вельмі многае сказаць гледачу, у значнай ступені вызначыць сілу ўздзеяння фільма. Усё залежыць ад таго, **які** каментарый.

Зыходзячы з уласнага вопыту работы ў кіно (перш за ўсё над фільмамі «Мы з Кранштата» і «Іспанія»), Усевалад Вішнеўскі выказаў шмат слушных думак аб месцы аўтара-публіцыста ў складаным працэсе стварэння кінатвора. Ён асабліва падкрэсліваў неабходнасць удзелу аўтара ва ўсіх этапах гэтага працэсу. Пісьменнік у кіно. на думку Вішнеўскага, не можа тварыць за пісьмовым сталом. Ён павінен быць ля кінакамеры, за мантажным сталом, у цэху гуказапісу, у глядзельнай зале. Той, хто піша для кіно, «абавязаны быць прафесіяналам-кінематаграфістам». Кожная сцэнарная фраза, падкрэслівае Вішнеўскі, павінна быць праверана—«праз оптыку камеры і на экране». Неабходна ўлічваць «яе месца ў агульнай кампазіцыі», мець на ўвазе «сувязі і ўзаемаадносіны **літаратурнай думкі** і думкі **кінематаграфічнай,** бачымай і чутнай». Слова, з якім звяртаецца з экрана пісьменнік, павінна, ўвайсці ў фільм «трэцім планам, голасам гісторыі».

Беларускія пісьменнікі небезуважлівыя да дакументальнага кіно. Як аўтары сцэнарыяў ці каментарыяў, яны ў значнай ступені вызначылі добрую якасць шмат якіх дакументальных фільмаў. Так, у свой час высока былі ацэнены фільмы «Слуга народа» і «Георгі Скарына», аўтарамі сцэнарыяў якіх з'яўляюцца пісьменнікі М. Блісцінаў і Іл. Барашка. У 1964 годзе журы фестывалю фільмаў Беларусі і Прыбалтыйскіх рэспублік адзначыла як лепшы сцэнарый фільма «Кастусь Каліноўскі», аўтарам якога быў Т. Хадкевіч. Вастрыня і змястоўнасць каментарыя І. Гурскага дапамаглі фільму «Людзі з чорнымі душамі» ўзняцца да ўзроўню публіцыстыкі. Кінапартрэты народных герояў, пісьменнікаў, дзеячоў мастацтва створаны пры ўдзеле П. Пестрака, А. Макаёнка, І. Навуменкі, М. Гарулёва, Б. Бур'яна, М. Ваданосава і іншых.

Не ўсіх пісьменнікаў напаткала ўдача ў дакументальным кіно. У розныя гады на Мінскай кінастудыі выпушчаны кінанарысы «Песня працы» (аўтар сцэнарыя і тэксту М. Ваданосаў, рэжысёр А. Ястрабаў, аператар Р. Масальскі), «Мары клічуць» (аўтар М. Ваданосаў, рэжысёр С. Браўдэ, аператар Ч. Лейбман), «Агні нафтаграда» (сцэнарысты С. Грахоўскі, Р. Няхай, рэжысёр Л. Матусевіч, аператар С. Фрыд), «Дзяўчына з Падалесся» (аўтар П. Прыходзька, рэжысёр Ул. Сукманаў, аператар Ул. Цяслюк). Розныя былі задумы ў стваральнікаў гэтых стужак, розныя факты складаюць іх змест. А метад паказу адзін—ілюстрацыйны. І ён быў вызначаны ў самым пачатку творчага працэсу аўтарамі сцэнарыяў.

Часцей за іншыя пісьменніцкія прозвішчы ў цітрах дакументальных кінастужак з'яўляюцца прозвішчы А. Вялюгіна і Ул. Караткевіча. Іх кінематаграфічная дзейнасць шмат у чым плённая і таму вартая таго, каб на ёй спыніцца больш падрабязна.

Прозвішча Анатоля Вялюгіна пачало з'яўляцца ў цітрах фільмаў Мінскай кінастудыі гадоў 6—7 таму назад. Спачатку ён выступаў як аўтар сцэнарыяў ці тэкстаў відавых фільмаў («Па Прыпяці», «Бацька Нёман»), кінанарысаў («Подзвіг», «Янка Купала», «Глобус Напалеона», «Вуліца машыністаў», «Балада пра маці»), у апошні час—буйных публіцыстычных кінакарцін «Дарога без прывалу», «Арліная крыніца», «Генерал Пушча».

На шляху да авалодання кінематаграфічнай спецыфікай важным этапам для А. Вялюгіна як сцэнарыста была работа над кінанарысам «Глобус Напалеона» (1962 г., рэжысёр Р. Дзодзіева, аператар Р. Масальскі). Нарыс гэты быў выпушчаны да 150-годдзя з дня перамогі рускіх войск над напалеонаўскай арміяй. Сцэнарый быў надрукаваны ў часопісе «Полымя» № 9 за 1962 г., і кожны, хто яго прачытаў, мог пераканацца, што аўтар дакладна вызначыў змест і форму кінафільма, прадбачыў ролю і характар дыктарскага тэксту.

Ад фільма да фільма мацнелі і нарэшце сталі вызначальнай рысай кінематаграфічнай дзейнасці А. Вялюгіна публіцыстычнасць, грамадзянскі пафас, тонкі лірызм, імкненне выклікаць у гледача роздум над тым, што ён бачыць на экране. Не выпадковы і жанр, да якога часцей за ўсё звяртаецца паэт-кінадраматург. Гэта нарыс—жанр найбольш блізкі да літаратуры, жанр, які вымагае вобразнасці, завершанасці формы, акрэсленасці чалавечых характараў.

Гераіня кінанарыса «Балада пра маці» (сцэнарый і тэкст А. Вялюгіна, рэжысёр-аператар І. Вейняровіч, 1965 г.)—беларуская сялянка, якая ў гады вайны выратавала многіх ваеннапалонных і дзяцей партызан. Праз усе нягоды пранесла Варвара Архіпаўна Ардыновіч мацярынскую цеплыню і добразычлівасць, чуласць да людзей. Гэтыя якасці яе характару і выкрышталізаваны аўтарам сцэнарыя. Кампазіцыйным стрыжнем кінабалады з'яўляецца жывы голас—успамін гераіні. Ён уплецены ў сюжэт фільма і арганічна манціруецца з аўтарскімі словамі. У той жа час трэба адзначыць, што светлы вобраз маці ў фільме залішне абытоўлены. Дзесьці ў задуме ён уяўляўся, відаць, аўтару больш узнёслым і паэтычным.

Аўтар сцэнарыя павінен умець мысліць мантажна, кінематаграфічна. А. Вялюгін, бадай, ужо пасціг гэтую навуку. У яго сцэнарыях сённяшняе супастаўляецца з мінулым, кінахроніка сутыкаецца з кінарэпартажам і кінаназіраннем, інтэрв'ю з публіцыстычнымі аўтарскімі разважаннямі. Гэта ўскладняе структуру фільма, але дае магчымасць шырэй, паліфанічней адлюстраваць жыццё, стварыць абагульняючы вобраз. Такі падыход і характэрны для поўнаметражных фільмаў з удзелам А. Вялюгіна — «Дарога без прывалу», «Арліная крыніца» і «Генерал Пушча».

Гэтыя фільмы—пра важнейшыя этапы жыцця рэспублікі, шляхі, пройдзеныя лепшымі сынамі і дочкамі нашага народа. Усе яны публіцыстычныя па характары, складаюцца з навел, аб'яднаных адзінствам аўтарскай задумы. І адначасова—ва ўсіх трох фільмах прыкметная перанасычанасць жыццёвым матэрыялам, героямі і падзеямі. Аўтарам, відаць, не хапіла рашучасці (а можа і майстэрства) адмовіцца ад усяго, што не служыць выяўленню галоўнай ідэі. Адбілася і састарэлая традыцыя «паказаць як мага больш і шырэй».

Аб гэтых фільмах сказана і напісана ўжо нямала добрых слоў. А «Генерал Пушча» адзначаны Дзяржаўнай прэміяй рэспублікі. Мне хацелася б спыніцца толькі на тым, што і чаму ўдалося і не ўдалося ў гэтых значных і па змесце і па памерах публіцыстычных творах. А. Вялюгін сапраўдны сааўтар гэтых фільмаў. Разам з рэжысёрам і аператарам ён працаваў як пры стварэнні сцэнарыяў, так і пры завяршэнні здымкаў. Сумесна былі падабраны аб'екты для здымкаў, прадумана структура фільма.

Супастаўленне, сутыкненне, публіцыстычнае асэнсаванне кадраў кінахронікі і рэпартажных здымкаў, аб'яднаных у пэўныя эпізоды-навелы—галоўны аўтарска-рэжысёрскі прынцып. Яму падначалены кампазіцыя, мантаж, выяўленчае рашэнне, каментарый. Самі ж навелы атрымаліся неаднолькавыя па мастацкім ўзроўні.

Пасля застаўкі-запрашэння прайсціся па дарогах, на якіх аўтары сустрэлі сваіх герояў, у фільме «Дарога без прывалу» (сцэнарый А. Вялюгіна, Р. Няхая, рэжысёр-аператар І. Вейняровіч, аператары В. Арлоў, Ю. Іванцоў, Р. Масальскі) ідзе вялы, інфармацыйны паказ, як былыя партызаны працуюць, сустракаюцца, успамінаюць мінулае. Гэтае мінулае некалькі разоў урываецца на экран кадрамі хронікі, аўтарскімі ацэнкамі, роздумам. Але яшчэ няма такога мантажнага стыку сённяшняга і мінулага, ад якога ўзнікла б іскра. Яна ўзнікае ў эпізодзе з былой падпольшчыцай Надзеждай Лісавец. Навела пра яе лаканічная, чоткая, эмацыянальная. Некалькі штрыхоў, некалькі фраз і сцэн, і ёсць вобраз жанчыны сціплай і мужнай, вобраз чалавека, што не ведае прывалу з часу барацьбы ў мінскім падполлі. Высокага драматызму дасягаюць стваральнікі фільма ў эпізодзе пра выратаванне партызанамі дзяцей, дзе ўваскрэшаны подзвіг лётчыка Мамкіна. Спалучаючы кінахроніку, сінхронны расказ, успаміны, усхваляваны каментарый, аўтары і рэжысёр дасягаюць драматызму і эмацыянальнасці. Ёсць і іншыя яркія эпізоды ў фільме. Стылістычна блізкая да названых навел—трэцяя, пра Героя Савецкага Саюза Ягорава, які ў ліку першых узняў сцяг перамогі над рэйхстагам. А потым прыкметны драматычны і эмацыянальны спад фільма, таму што вобразны экранны расказ саступіў месца інфармацыйнаму. Гэта якраз і адбылося ў сённяшнім сцэнарным запісе і экранным рашэнні навелы пра В. З. Коржа.

Фільм «Арліная крыніца». Тут зноў аўтараў цікавяць людзі, іх нялёгкія жыццёвыя дарогі. Як і ў папярэдняй сваёй рабоце, сцэнарыст А. Вялюгін імкнуўся праз лёс канкрэтных герояў паказаць важнейшыя этапы, найбольш крутыя павароты гістарычнага шляху народа. Тое ж імкненне кіравала і рэжысёрам Ул. Сукманавым і аператарам Р. Масальскім. У сцэнарыі і асабліва ў фільме не цяжка заўважыць новыя нюансы ў ранейшым прыёме супастаўлення мінулага і сучаснага — засяроджанне ўвагі на **вытоках** гераізму савецкіх людзей. Калі фільм «Дарога без прывалу» ўяўляе сабой, бадай, нешта накшталт публіцыстычнай споведзі, то «Арліную крыніцу» можна назваць своеасаблівым **сацыялагічным** даследаваннем. Што дапамагло героям усё пераадолець на сваім нялёгкім шляху? Дзе тая крыніца, напіўшыся з якой чалавек набывае арліную сілу?

Адштурхнуўшыся ад канкрэтных біяграфій, сцэнарыст, а ўслед за ім і рэжысёр і аператар імкнуліся раскрыць вытокі непарушнай сілы нашага народа, нашай краіны. Рознымі сродкамі яны падкрэсліваюць абагульняючую думку аб тым, што старонкі біяграфіі людзей—гэта старонкі гісторыі рэспублікі, усяго Савецкага Саюза. Задума ад гэтага набывае маштабнасць, мнагазначнасць.

Мастацкае ж увасабленне задумы нераўназначнае (і па драматургіі, і па рэжысуры). Фільм то ўзнімаецца да паэтычна-філасофскага абагульнення, да яркай вобразнасці, то апускаецца да бяскрылай ілюстрацыйнасці.

І сцэнарый, і фільм «Арліная крыніца» ствараліся ў жанры публіцыстычнага нарыса. На жаль, фільму бракуе кампактнасці, завершанасці формы. Гэта прывяло да яго неапраўданай расцягнутасці, да таго, што ў фільме заўважаеш не абавязковыя эпізоды («дачныя» ўспаміны, спуск на ваду танкера і г. д.). Аўтарам «Арлінай крыніцы» нестае таго, што Дзіга Вертаў называў вышэйшай матэматыкай у кінапубліцыстыцы, здабывання сэнсу з фактаў і вобразнага пластычна-мантажнага выражэння гэтага сэнсу.

Дакументальную кінатрылогію аб этапах жыцця народа завяршае фільм «Генерал Пушча», прысвечаны 50-годдзю Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Тут сцэнарыст А. Вялюгін і рэжысёр І. Вейняровіч—зноў «у адной спрэжцы». На гэты раз іх мэта была ў тым, каб найбольш паслядоўна і на шырокім фоне раскрыць тэму партызанскага гераізму беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Выразшэнне такой складанай задачы вымагала глыбокага мастацка-публіцыстычнага асэнсавання фактаў, прадуманасці формы. Аўтары звярнуліся да выпрабаванага ўжо імі раней метаду—сутыкнення кінадакументаў мінулага з кадрамі дзён сённяшніх. Але і на гэты раз зноў сіла ўздзеяння сцэн і эпізодаў розная. Кадры хронікі, як і раней, дзейнічаюць безадмоўна, а сучасныя здымкі—не заўсёды.

Возьмем для параўнання дзве сцэны. Першая аб расправе ворагаў з дзецьмі вядомага партызанскага камандзіра Міная Філіпавіча Шмырова (бацькі Міная). На экране—сілуэт папялішча і на ім чатыры яркія ўспышкі аўтаматнай чаргі. З болем у голасе дыктар чытае пісьмо старэйшай дачкі М. Ф. Шмырова, 14-гадовай Лізы, у якім яна просіць адпомсціць ворагу. А потым чутны толькі асобныя словы: «Ліза... Сярожа... Зіна... Міша... два годзікі... Расстралялі». Хроніка. З пачарнелым тварам стаіць, апусціўшы галаву бацька Мінай. Маўкліва стаяць партызаны, плача русагаловы юнак, сціскаючы ў руках вінтоўку. Кароткая перабіўка і ў кадры імклівая партызанская атака. «Набат гудзе па Беларусі. І не са званіц—зямля гудзе пад нагамі»,—гучыць поўны сілы голас ад аўтара. Эпізод стаў адным з ярчэйшых у фільме не толькі з-за драматызму свайго зместу. Ён перададзены эмацыянальна, вобразна; для аўтарскіх пачуццяў знойдзены і дзейсныя словы, і імкліва-нервовы мантаж, і востра-кантрастнае выяўленчае рашэнне кадра. А там, дзе гаворка ідзе аб подзвігу партызана-камсамольца Ісачанкі, прапануецца толькі інфармацыйны пераказ факта. Яго не ажывіў і ўспамін былой партызанкі, сяброўкі героя, бо не знойдзена тая нота, інтанацыя, з якой «выйшла б уся песня».

Падобная аслабленасць драматычных па змесце эпізодаў не раз замінае ў фільме. Але драматызм, сапраўдная публіцыстычнасць бяруць верх. Гэта і абумовіла значнасць і цікавасць фільма.

А. Вялюгін-сцэнарыст яшчэ не заўсёды валодае кінематаграфічнай формай, не заўсёды знаходзіць арыгінальныя прыёмы выраціэння тэмы. Але ён заўсёды змястоўны, чулы да часу. Прапануючы кінастудыі пэўную тэму, аўтар ведае, што ён хоча сказаць аб жыцці, з чым звярнуцца да людзей. Публіцыстычны голас яго гучыць на розных нотах—лірыка-эпічных і паэтычных, раздумліва-аналітычных і заклікаючых. Толькі не прыкмеціш сярод іх абыякавых. Пазіцыя публіцыста, яго філасофска-эстэтычная канцэпцыя не прыкрыты флёрам аб'ектывізму. А. Вялюгін валодае экранным словам. У якой бы форме яно ні ўжывалася—аўтарскага маналогу, каментарыя ад аўтараў ці дыктарскага тэксту—на яго падае вялікая сэнсавая і эмацыянальная нагрузка ў раскрыцці задумы фільма.

Літаратарам - кінематаграфістам можна з поўным правам лічыць і Уладзіміра Караткевіча. Ён і курсы спецыяльныя закончыў, і рознабаковы вопыт (у дакументальным і мастацкім кіно, на тэлебачанні) сцэнарнай работы мае. Тут не месца гаварыць пра тое, чаму ў яго задум і сцэнарыяў значна больш, чым пастаўленых па іх фільмаў (у такіх выпадках не заўсёды вінаваты аўтар). Нас цікавіць тое станоўчае, што характарызуе работу аўтара ў кінадакументалістыцы.

Некалькі гадоў назад на ўсіх творчых нарадах беларускіх кінематаграфістаў гаварылі пра кінанарыс «Сведкі вечнасці». Адны лічылі яго цікавым і наватарскім, другія — толькі прэтэндуючым на гэта. Відавочна было, што фільм чымсьці адрозніваўся ад стандартных стужак і прыцягваў да сябе ўвагу. Чым жа канкрэтна?

Перш за ўсё, аўтарскай задумай. Ул. Караткевіч як сцэнарыст прапанаваў кінастудыі аснову фільма-роздуму над лёсам дрэў-волатаў. Многае бачылі яны на сваім доўгім вяку, сведкамі важных гістарычных падзей былі. Берагчы, шанаваць павінны мы іх. Арыгінальная задума. Яна вымагала ад аўтара і кінематаграфістаў пошукаў філасофска-публіцыстычнага і адначасова вобразнага асэнсавання і адлюстравання. Такі шлях і выбралі Ул. Караткевіч з рэжысёрам-аператарам А. Забалоцкім.

Фільм «Сведкі вечнасці» вабіць многіх. І ўсё ж у ім не адчуваецца заяўленай у сцэнарыі філасофскай глыбіні. Рэжысёр-аператар, яго кінакамера залішне прыкаваныя да канкрэтных «сведкаў вечнасці» — дрэў-волатаў. Але голас аўтара час ад часу вырываецца на публіцыстычную прастору, асабліва тады, калі ён пратэстуе, заклікае, пераконвае. «Душа дрэў жыве... Дапамажы ім, чалавеке!» Словы гэтыя не застаюцца не пачутымі тымі, хто паглядзеў кінанарыс. І ў гэтым заслуга перш за ўсё аўтара-публіцыста. Яго спроба адысці ад ілюстрацыйнасці, дасягнуць вобразнасці, яго манера размаўляць з гледачом адкрыта, шчыра з'явіліся пэўным штуршком для пошукаў пры адлюстраванні самых розных, часам зусім «некінематаграфічных» з'яў.

Як фільм-роздум, як лірычная споведзь быў задуманы Ул. Караткевічам і кінанарыс «Будзь шчаслівая, рака!» (1967 г., рэжысёр А. Ястрабаў, аператар І. Рамішэўскі). На гэты раз пісьменнік хацеў перадаць сродкамі кіно пачуцці, якія ў яго ўзнікаюць пры сустрэчы з ракой дзяцінства. «На Дняпры маё сэрца», — прызнаецца аўтар. А рэжысёр і аператар выказваюць гэтае прызнанне лірычнымі кадрамі ракі.

На жаль, цікавага кінематаграфічнага вырашэння ўсіх гэтых прызнанняў не знойдзена ні самім аўтарам, ні кінематаграфістамі.

У кінанарысе «Памяць каменя» (сцэнарый Ул. Караткевіча, рэжысёры-аператары Ю. Цвяткоў, В. Нікалаеў) помнікі старажытнасці ўспрыняты пільнай і ўдумлівай камерай, а за кадрам — голас публіцыста, які трывожыцца за лёс тварэнняў рук і генія народнага, заклікае берагчы і ахоўваць іх. Хваляванне і заклік аўтара настолькі шчырыя, што іншы раз адцясняюць на другі план аб'ект адлюстравання. Але рытарычнасці не ўзнікае, бо голас каментатара шчыры і ўсхваляваны, звернуты да кожнага з нас.

Пленнасць удзелу пісьменнікаў у кінапубліцыстыцы несумненная. Яны ў стане даць дакументальнаму кіно моцныя крылы для ўзлёту — узлёту, якога патрабуе час. І таму Беларуская кінастудыя павінна ўсяляк падтрымліваць кантакты з пісьменнікамі, прыцягваць іх да работы, цікавіцца іх задумамі і адначасова дапамагаць авалодваць кінематаграфічным майстэрствам. Задача ж пісьменнікаў — з адказнасцю ставіцца да работы ў кіно, не ігнараваць яго спецыфіку, а пасцігаць яе.

І ўжо бывалых аўтараў, і новых поспех чакае толькі пры значнасці задумы, пры арыгінальным яе бачанні і вырашэнні. Пранікненне разам з рэжысёрамі і аператарамі ў глыбіню фактаў і падзей жыцця — вось што сёння павінна вызначаць дзейнасць пісьменнікаў у галіне кіно. А што пісаць для кіно — «справа пісьменніцкая»,— на гэта неаднаразова ўказваў яшчэ М. Горкі.

ГАСПАДАР МАНЕЖА

— Мама, мамачка, памятаеш гэтага дзядзю? Мы бачылі яго ў цырку на навагодняй ёлцы. Ён аб'яўляў нумары і размаўляў з клоунам, памятаеш? Я яго адразу пазнаў,— гаворыць малы.

Чалавек, на якога ён паказваў, зайшоў у тралейбус.

— Добры дзень! — прывітаўся з ім кандуктар.

Паспешліва ўскочыў з месца юнак.

— Хто гэта? — спытаў у юнака сусед.

— А ў цырку... Няўжо не пазнаяце?

— А-а... Вось я і думаю, адкуль знаёмы твар?

Гэтага чалавека ведаюць многія. Яго прозвішча — Кулыгін, а завуць— Міхаіл Фёдаравіч. Днямі яму споўнілася шэсцьдзесят. З іх сорак ён аддаў цырку. Вось ужо дзесяць гадоў, з дня заснавання мінскага цырка, ён нязменны рэжысёр-інспектар манежа.

Цырк — яго любоў, яго дом, яго друг. Зусім юным паступіў ён у Маскве ў школу цыркавога мастацтва. Там яго таварышамі па вучобе былі сёння ўжо вядомыя цыркавыя артысты. А з клоунам Карандашом і Мікалаем Баўманам — педагогам Маскоўскага вучылішча цыркавога і эстраднага мастацтва — ён дружыць і па сённяшні дзень.

— Працаваў спачатку акрабатам, — успамінае Міхаіл Фёдаравіч,—потым—у групе камічных акрабатаў і яшчэ ў многіх цыркавых жанрах давялося выступаць. Былі поспехі, былі і няўдачы. Усё, што бывае за гэтае доўгае і ўсё-такі кароткае жыццё.

Міхаіл Фёдаравіч задумаўся. Напэўна, нешта ўспамінаў. Жывы, рухавы твар яго то станавіўся пахмурым, то ўсміхаўся.

— Вам расказаць які-небудзь смешны выпадак? Ну што ж, паспрабую. Працаваў я тады з нумарам «Акрабаты-эксцэнтрыкі з аслом». Прыехалі мы ў адзін невялікі горад на гастролі. Рабочыя сталі разгружаць вагоны з рэквізітам, жывёламі і іншымі цыркавымі прыладамі. Выгрузілі ўсё. Але ў начальніка па разгрузцы вагонаў лічыўся яшчэ ослік. Сталі шукаць— няма осліка. Паднялі на ногі ўсю чыгуначную службу. Усе шукалі осліка, пакуль, нарэшце, не даведаліся, што ён бутафорскі і спакойна ляжыць дзесьці ў чамадане...

У вайну працаваў Міхаіл Фёдаравіч разам з Уладзімірам Дуравым, цяпер народным артыстам СССР. Ездзілі па шпіталях, выступалі на перадавой. Бывала, давалі па пятнаццаць канцэртаў у дзень. Тады, вядома, не лічылі... Толькі б дапамагчы наблізіць перамогу! Рэпертуар быў самы разнастайны: пантаміма, цыркавыя парады, сцэнкі, у якіх выкрывалі фашыстаў. Міхаіл Фёдаравіч успамінае выпадак, які ледзь не закончыўся для яго трагічна.

Разыгрывалася сцэнка, у якой савецкі лётчык, падбіты фашыстамі, выкідваецца на парашуце з палаючага самалёта і прызямляецца на ўскраіне вёскі. Міхаілу Фёдаравічу выпала іграць фашысцкага афіцэра. Ён павінен быў падпільнаваць савецкага лётчыка і стрэліць у яго. І толькі ён прыцэліўся, як салдат, які глядзеў гэтую сцэну, схапіўся за аўтамат. Міхаілу Фёдаравічу пашанцавала: нехта паспеў спыніць салдата.

З таго часу прайшло шмат гадоў. Міхаіл Фёдаравіч Кулыгін папрацаваў у многіх цырках нашай краіны, паспеў пабываць у многіх краінах свету — Манголіі, Венгрыі, Інданезіі, Францыі, Турцыі. І ўсюды праслаўляў ён наша цудоўнае цыркавое мастацтва. Ён аб'яўляў выступленні Уладзіміра Дурава, Алега Папова, Ірыны Бугрымавай, Філатава, Карандаша Эміля Кіо, Юрыя Нікуліна, сясцёр Кох, Маргарыты Назаравай і многіх іншых праслаўленых майстроў савецкага цырка. А зусім нядаўна Міхаіл Фёдаравіч з групай вядучых майстроў цырка вярнуўся з Фінляндыі. Яны прывезлі з сабой выдатную прэсу, цудоўныя водгукі прафесіяналаў, яны прывезлі з сабой любоў і павагу фінскага народа.

Кожны дзень вось ужо дзесяць гадоў Міхаіл Фёдаравіч урачыста, нібы ўпершыню, вымаўляе словы: «Пачынаем наша цыркавое прадстаўленне...»

— Не надакучыла? — часта пытаюцца ў яго.

— Не, — адказвае ён.

«Не надакучыла», таму што кожны дзень — гэта новыя сустрэчы, новыя гледачы, таму што няма большай радасці, чым несці людзям добры настрой.

У Міхаіла Фёдаравіча вялізны творчы і арганізатарскі талент, якім ён ахвотна дзеліцца з моладдзю.

«Наш гаспадар»,— завуць яны яго. І ідуць да яго са сваімі радасцямі і горам, а ён клапоціцца аб іх здароўі, сочыць за першымі поспехамі, дакарае, падбадзёрвае, раіць... У кожным калектыве, напэўна, ёсць такі чалавек. У мінскім цырку — гэта Міхаіл Фёдаравіч Кулыгін.

Э. МЕХАНІК.

ФОРУМ ДАСЛЕДЧЫКАЎ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

25—26 лютага ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР адбылася канферэнцыя, прысвечаная вынікам даследаванняў беларускай народнай творчасці.

Канферэнцыю ўступным словам адкрыў дырэктар Інстытута, акадэмік АН БССР П. Глебка.

У першы дзень з дакладамі «Падрыхтоўка шматтомнага выдання беларускага фальклору», «Жніўная песня» (сучасны стан жанру), «Да гісторыі матываў лірычнай беларускай песні», «Аб тэрміналогіі частушкі» выступілі загадчык сектара фальклору Інстытута кандыдат філалагічных навук А. Фядосік, кандыдат філалагічных навук А. Ліс, а таксама навуковыя супрацоўнікі Інстытута В. Скідан і І. Цішчанка.

У абмеркаванні гэтых дакладаў прынялі ўдзел кандыдаты гістарычных навук М. Грынблат, Л. Мінько, доктар філалагічных навук П. Ахрыменка і дацэнт Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя У. І. Леніна кандыдат філалагічных навук В. Захарава. Яны расказалі аб выніках збірання і вывучэння беларускай радзіннай паэзіі, пра вывучэнне беларускіх замоў, пра фальклорныя запісы на Гомельшчыне, а таксама аб экспедыцыйных даследаваннях студэнтаў БДУ ў Брэсцкай вобласці.

У апошні дзень работы канфедэнцыі кандыдат філалагічных навук І. Сцяпунін і дацэнт Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага, кандыдат філалагічных навук Ф. Янкоўскі выступілі з дакладамі аб беларускіх савецкіх песнях у перакладах А. Твардоўскага і М. Ісакоўскага, аб назіраннях за зменамі ў народных фразеалагізмах.

Тэмай даклада ўдзельніка канферэнцыі І. Саламевіча была «Беларуская народная казка ў зборах Міхала Федароўскага». З. Мажэйка прысвяціла сваё паведамленне карыфеям народнага традыцыйнага спявання. Г. Барташэвіч расказаў аб месцы традыцыйнай песні ў беларускай народнай творчасці Вялікай Айчыннай вайны, а Л. Мухарынская — аб праблемах інтанацыйнага аналізу народных напеваў у беларусазнаўчых навуковых даследаваннях музыказнаўцаў.

У рабоце канферэнцыі даследчыкаў беларускай народнай творчасці прынялі ўдзел вучоныя Масквы, Ленінграда, Кіева, Уфы.

Сярод гасцей, якія выступілі з дакладамі, былі супрацоўніца Інстытута этнаграфіі Акадэміі навук СССР доктар філалагічных навук В. Сакалова, загадчык сектара фальклору Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя М. Рыльскага Акадэміі навук Украінскай ССР доктар філалагічных навук А. Дэй, супрацоўнік Пушкінскага дома доктар гістарычных навук В. Гусеў, дацэнт Башкірскага дзяржаўнага універсітэта кандыдат філалагічных навук Л. Бараг і інш.

ДА НОВЫХ СУСТРЭЧ!

2 сакавіка ў Мінску заканчвае свае гастролі Магілёўскі абласны тэатр музычнай камедыі.

У гутарцы з нашым карэспандэнтам галоўны рэжысёр тэатра заслужаны дзеяч Карэльскай АССР Уладзімір Іванавіч Ажарэльеў расказаў:

— Нам было вельмі прыемна, што чарговая сустрэча з мінчанамі адбылася ў дні падрыхтоўкі да ленінскага юбілею, калі шырэй сталі ўмацоўвацца творчыя сувязі работнікаў мастацтваў з заводскімі і фабрычнымі калектывамі.

За няпоўны месяц мы далі ў сталіцы рэспублікі больш трыццаці спектакляў, на якіх пабывала каля 30 тысяч мінчан.

У рэпертуары тэатра — дзевяць аперэт, з іх чатыры мінчане ўбачылі ў выкананні нашага калектыву ўпершыню. Гэта «Спявае «Жаваранак» Ю. Семянякі, «Чорны дракон» М. Мадуньё, «Вясёлая ўдава» і «Цыганскае каханне» Ф. Легара.

Гледачы яшчэ раз змаглі ўбачыць і такія музычныя камедыі, як «Сільва» і «Прынцэса цырка» І. Кальмана, «Лятучая мыш» І. Штраўса, «Дзяўчына з блакітнымі вачамі» В. Мурадэлі, «На досвітку» А. Сандлера.

За час гастроляў калектыў тэатра пабываў у многіх раёнах Мінскай вобласці. Так, напрыклад, жыхарам Барысава, Бярэзіна, Стаўбцоў была паказана аперэта «Сільва», беларускія аўтамабілебудаўнікі прагледзелі спектакль «Цыганскае каханне», а працоўныя Івянца і адпачываючыя Ждановіч прысутнічалі на канцэртах тэатра, у якіх выконваліся сцэны з аперэт.

З некаторымі творамі нашага тэатра пазнаёміліся хлебаробы Валожынскага, Нясвіжскага, Плешчаніцкага раёнаў. На пятнаццаці выязных спектаклях пабывала больш за 6 тысяч сельскіх гледачоў.

— Нам надоўга запомняцца цёплыя, сардэчныя сустрэчы з мінчанамі,— сказаў у заключэнне Уладзімір Іванавіч.—Пасля вяртання дамоў мы пачнем падрыхтоўку да гастрольных паездак па гарадах і вёсках Віцебскай і Смаленскай абласцей.

Да новых сустрэч, дарагія сябры-мінчане!

СЯРОД КНІГ

КАБ ДУМКА СПЕЛА Ў АНАЛІЗЕ

КНІГА Ларысы Гусевай «Янка Брыль — мастак»* — найбольш поўная і, я б сказала, найбольш сучасная праца аб творчасці аднаго з лепшых нашых пісьменнікаў. Даследчык прыцягвае і шырока выкарыстоўвае дагэтуль невядомыя чытачу матэрыялы — раннія вершы і апавяданні Брыля, яго перапіску з рэдакцыяй часопіса «Шлях моладзі», дзе ён упершыню пачаў друкавацца, варыянты асобных твораў. Змястоўна і доказна прасочвае Л. Гусева сувязь паміж творчасцю пісьменніка і грамадска - палітычнымі ўмовамі, у якіх нараджаўся той ці іншы твор.

Напісана кніга Л. Гусевай увогуле няроўна — у канцы яўна лепш, чым у пачатку. Відаць, гэта тлумачыцца тым, што аўтар працаваў над кнігай даволі працяглы час. І яшчэ, думаецца мне, тым, што, усё больш і больш ужываючыся ў творчасць Янкі Брыля, адчуваючы эмацыянальнае ўздзеянне яго таленту на сабе, Л. Гусева расла як даследчык і сама набывала такія якасці, як эмацыянальнасць, пранікліваcць, яснасць.

З цікавасцю чытаецца раздзел кнігі Л. Гусевай, прысвечаны аповесці ў «Забалоцці днее». І ўжо зусім добра напісана пра апавяданні «Надпіс на зрубе» і «Пад гоман вогнішча» — тут аўтар кнігі праявіла тое ўменне канкрэтна аналізаваць мастацкі твор, тую здольнасць пранікнуць у пісьменніцкую задуму і ўскрыць яе пасвойму, без якіх няма літаратуразнаўчага даследавання.

Наша літаратуразнаўства зрабіла ў апошні час прыкметны крок наперад. Даволі высокі тэарэтычны ўзровень, праблемнасць — гэта ўжо цяпер якасці многіх нашых літаратуразнаўчых кніг. Аднак не заўсёды нам удаецца стварыць праўдзівую карціну творчасці асобнага пісьменніка ці літаратурнага працэсу пэўнага часу, бо не заўсёды тэарэтычны тэзіс з'яўляецца арганічна неабходным вывадам з даследавання канкрэтнага літаратурнага матэрыялу, часам ён — як загадзя ўзятая ўстаноўка.

Нешта падобнае назіраем мы і ў кнізе Л. Гусевай.

Кніга называецца «Янка Брыль — мастак». Між тым, змест яе вузей назвы: аўтар спыняецца галоўным чынам на такіх пытаннях пісьменніцкага майстэрства, як характары, метады іх стварэння, спосабы псіхалагічнага аналізу і, у меншай ступені, пытанні сюжэтнай пабудовы твора.

Свой выбар аўтар растлумачвае такім чынам: «Характар героя найбольш поўна нясе ў сабе разуменне жыцця мастаком... Накіраванасць таленту пісьменніка, самабытнасць яго ідэйна-эстэтычнай пазіцыі раскрываецца ў метадах стварэння характараў, спосабах псіхалагічнага паказу, прыёмах сюжэтабудавання».

Думка слушная, але ў кнізе Гусевай яна мае трохі агульны характар і недастаткова прывязана да творчасці Я. Брыля.

Ужо на матэрыяле першага перыяду творчасці Я. Брыля Л. Гусева здолела зрабіць зусім правільны сам па сабе вывад: у творах гэтага пісьменніка ёсць два тыпы герояў — героі з сялянскага асяроддзя і героі, якія па жыццёвым і духоўным вопыце настолькі набліжаюцца да аўтара, што іх можна аб'яднаць імем лірычнага героя. Характары першых, зазначае даследчыца, ствараюцца пераважна з дапамогай дзеяння, партрэта, мовы; характары герояў другога тыпу раскрываюцца больш за ўсё праз іх пачуцці і думкі з дапамогай унутраных маналогаў і ўскосна-простай мовы.

А што ж далей? Далей на працягу ўсёй творчасці Я. Брыля, якая разглядаецца ў храналагічным парадку і вельмі добрасумленна, Л. Гусева ставіць усё тыя ж пытанні: героі? метады стварэння характараў? І атрымлівае адны і тыя ж самыя адказы: вось на гэтым этапе пісьменнік больш увагі аддаваў характарам герояў з народа, і ў яго творчасці пераважаў аб'ектыўны момант, а на гэтым этапе ўзмацніўся суб'ектыўны момант, і большая ўвага аддавалася лірычнаму герою.

Такім чынам, распрацоўваючы першапачатковы тэзіс, даследчыца вымушана выступаць у ролі рэгістратара. Яна як бы вычэрпвае нейкую сінусоіду творчасці пісьменніка, якая складаецца з узмацненняў і аслабленняў аб'ектыўнага і суб'ектыўнага момантаў. Пытанне аб тым, чым можна вытлумачыць змену гэтых двух момантаў, Л. Гусева спрабуе ставіць, але пераканаўчага адказу не знаходзіць. Відаць, яна і сама ў нейкай ступені адчувала некаторую штучнасць створанай ёй перыядызацыі; адсюль у яе агаворкі, а дзе-нідзе і супярэчнасці. Напрыклад, Л. Гусева піша, што пасля аповесці «У Забалоцці днее» Я. Брыль амаль не спрабуе ўжо раскрываць душэўны свет аб'ектыўнага героя з дапамогай унутранага маналогу, але тут жа агаворваецца, што менавіта **так**, у асноўным ад першай асобы, напісаны яго нарысы аб камуністах.

Кніга ідзе далей таму, што далей ідзе творчасць пісьменніка. Кнігу рухае не так уласная думка даследчыка, як храналогія. Там, дзе Л. Гусева вядзе канкрэтную размову, ёй часта ўдаецца сказаць цікавае, сваё, свежае. Там, дзе яна «распрацоўвае» тэзіс, тэарэтычную прадумову, яна не можа сказаць нічога новага ў параўнанні з першымі старонкамі. Чаму ж так здарылася?

На маю думку, галоўным чынам таму, што абранае кола пытанняў — герой — характар — метады яго стварэння — далёка не самае характэрнае і спрыяльнае для раскрыцця творчай індывідуальнасці празаіка — **лірыка**. На гэтым шляху цяжка зрабіць якія-небудзь адкрыцці ці сказаць многае, бо тут адказ ляжыць надта блізка ад пытання. Адчуваецца, што выбар пытанняў для даследавання быў зроблены аўтарам, як кажуць, «апрыёры», літаральна — «незалежна ад вопыту, **да** вопыту», да таго папярэдняга аналізу творчасці пісьменніка, які крытык павінен прарабіць **для сябе**, каб выпрацаваць ці хаця б акрэсліць уласную канцэпцыю. Такі папярэдні аналіз стварае абавязковую для кожнай сур'ёзнай працы яе «падводную» частку, забяспечвае ёй належную «асадку», якая так неабходна для ўстойлівасці і надзейнасці літаратуразнаўчага «карабля». Наяўнасць ці адсутнасць у даследаванні гэтай падводнай часткі заўсёды дае аб сабе знаць.

На маю думку, Л. Гусевай пашкодзіла і звужанае разуменне паняцця лірызму. У аўтарскім уступе да сваёй працы Л. Гусева называе Я. Брыля пісьменнікам лірычнага складу, лірычнага плана. Але ў далейшым, падзяліўшы яго творчасць на дзве самастойныя плыні, — аналітычную і лірычную, — ужо гаворыць аб лірызме як пра «лепшую рысу яго стылю», «неад'емную якасць таленту». Узнікненне і развіццё лірызму ў Я. Брыля даследчыца звязвае са з'яўленнем у яго творчасці героя-равесніка, чалавека, блізкага пісьменніку па біяграфіі і душэўным вопыце.

У нашай многанацыянальнай прозе цяжка, бадай, адшукаць пісьменніка, які б у такой ступені і з такой цэльнасцю ўвасабляў у сабе тып пісьменніка-лірыка, як Я. Брыль. Каго ні вазьмі — Паустоўскага, Друцэ, Салаухіна, Антонава, — ва ўсіх іх лірызм — менавіта неад'емная якасць таленту. А Я. Брыль — лірык ва ўсіх элементах свайго светаўспрымання і стылю, прытым здольны лёгка асіміліраваць элементы іншых стыляў, застаючыся самім сабой. Таму і няварта, думаецца, дзяліць яго творчасць на самастойныя стылявыя плыні.

Вызначэнне твораў лірычнай прозы выключна як твораў, дзе пісьменнік раскрывае сваю духоўную гісторыю, свае перажыванні, — найбольш пашыранае і хадавое; гэта — вызначэнне па найбольш блізкай, відавочнай прыкмеце. Аднак і самыя першыя брылёўскія апавяданні, дзе гэтага раскрыцця не было, і творы пазнейшага часу, дзе няма ніякіх аўтабіяграфічных рэалій, успрымаюцца чытачом як творы лірычныя. Чаму? Пэўна ж, не з прычыны вонкавага «лірычнага» аздаблення. У кожным з іх жыве і праз аб'ектыўных герояў і аб'ектыўны сюжэт прасвечвае адна і тая ж асоба. Незвычайная вастрыня светаўспрымання, яркасць і напружанасць перажыванняў, інтэнсіўнасць ацэначнага элемента, раскрытасць і эмацыянальнасць маральных ацэнак і, нарэшце, пастаянная засяроджанасць на пэўным коле адабраных уласным настроем душы маральна-эстэтычных праблем (дабро і зло, высокае і нізкае, прыгожае і агіднае) — вось тыя першасныя адзнакі, па якіх адбываецца пазнаванне чытачом пісьменніка і прызнанне яго — хай і неўсвядомленае — пісьменнікам лірычнага складу.

А тое, ці карыстаецца гэты пісьменнік аб'ектыўнымі альбо суб'ектыўнымі вобразамі, вядзе апавяданне ад трэцяй альбо ад першай асобы (з магчымымі варыянтамі гэтага спосабу), залежыць — пры абавязкова павышаным каэфіцыенце «асабістага» ўдзелу самога пісьменніка ў апавяданні — ад жыццёвага матэрыялу. Дакладней кажучы, ад таго, наколькі душэўна блізкі пісьменніку герой, наколькі ён можа прыблізіць яго да сябе і гаварыць за яго. З гэтым звязаны і тыя ўзмацненні і аслабленні суб'ектыўнага і аб'ектыўнага момантаў, якія правільна заўважыла ў творчасці Я. Брыля Ларыса Гусева.

Юлія КАНЭ.

* Ларыса Гусева «Янка Брыль — мастак». Выдавецтва «Вышэйшая школа». Мінск, 1968.

ЗАПРАШЭННЕ ДА ПАДАРОЖЖА...

Бяру ў рукі альбом з паэтычнай назвай «Між тых палёў...» На супервокладцы — скульптурны партрэт Адама Міцкевіча. Значыць, альбом пра вялікага польскага паэта. Тым больш, што і ўступ запрашае нас у падарожжа па тых мясцінах, дзе нарадзіўся і правёў юнацтва наш славуты зямляк.

Дарогі Навагрудчыны пятляюць між палёў, лясоў, узгоркаў, вядуць да абеліска на месцы былога хутара Завоссе, дзе нарадзіўся паэт.

За ляснымі нетрамі, за небакраем хаваюцца сёлы. Сцяжынкі то спускаюцца ў лагчыну, то ўзнімаюцца на ўзгорак, і вось мы ўжо ля «Каменя філарэтаў». Потым зноў сцяжынкі і дарожкі, людскі гоман ля «Альтанкі Марылі», цішыня вячэрняя, халадок летняй раніцы над роўняддзю азёр і рэчак. А вунь на беразе задумалася дзяўчына. Можа ёй зараз на памяць прыходзяць радкі з чароўнай «Свіцязянкі»?

Усё далей і далей бяжыць дарога, знаёмячы нас з цудоўнымі куткамі беларускай прыроды.

Альбом дае неблагое ўяўленне аб ваколіцах Навагрудка. Чалавеку, які ўважліва паглядзіць здымкі, напэўна захочацца пабываць у тых мясцінах.

І ўсё ж альбому не хапае многага.

Густое чорна-белае друкаванне робіць здымкі манатонна-змрочнымі. Магчыма, для альбома больш падышлі б каляровыя здымкі. Няхай не ўсе, але хоць бы найбольш паэтычныя па кампазіцыі і змесце. Такія, напрыклад, як «Адвячорак», «Раніца», «Рыбна і грыбна», «Бяроза нёманская» і іншыя. Некаторыя фатаграфіі («Усе ў полі», «Лістоўніцы ў пасёлку «Першамайскі») выпадаюць з агульнай кампазіцыі альбома. Не пашанцавала і Кургану бяссмерця. На здымку ён заціснуты краямі кадра і здаецца маленькім і невыразным.

Шкада таксама, што ў альбоме мала паэзіі Міцкевіча. Між тым у вершах паэта, які горача любіў свой родны край, нямала цудоўных карцін беларускай прыроды. Асабліва ў яго выдатных баладах:

Калі навагрудскія ўбачыш
прасторы,
Палеткі, лугі, верас нізкі, —
Каня супыні між плужанскага
бору,
Каб глянуць на возера
зблізку.
Гушчар лесу пахне чаборам
і мёдам,
Жывіцы настоем смалістым.
Там возера Свіцязь, як шыбіна
лёду,
Ляжыць паміж дрэваў
цяністых.

Ну, скажыце, хіба не просяцца гэтыя радкі на старонкі альбома!

Некаторыя здымкі патрабуюць тлумачэнняў. Ці ўсе, напрыклад, ведаюць гару Міндоўга або «Камень філарэтаў»? А Курган бяссмерця? Калі ён насыпан і чыё бяссмерце ён сімвалізуе.

Пэўныя каментарыі патрэбны, мабыць, і да здымкаў, якія адлюстроўваюць нашу сучаснасць. Сельскія элекрастанцыі, правады высакавольтавых ліній, дзеці каля даяркі ў полі — усё гэта цікавыя тэмы. Але без подпісаў яны шмат трацяць, паколькі іх сувязь з тэмай альбома не адчуваецца.

Калі аўтары альбома (тэкст Янкі Брыля, фатаграфіі — пісьменніка Уладзіміра Калесніка, мастацкае афармленне — Арлена Кашкурэвіча) прыводзяць сваіх падарожнікаў да дома-музея Міцкевіча, дык, відаць, варта было б заглянуць і ў сярэдзіну. Бо ў музеі, напэўна, ёсць старадаўнія літаграфіі Навагрудка і яго ваколіц. Калі б некаторыя з іх былі змешчаны ў альбоме, яго пазнаваўчае значэнне было б намнога большае. Варта было б змясціць і літаграфіі са старых партрэтаў паэта.

Здараецца, калі пішаш пра сапраўды цікавую кнігу альбо карціну, — асабліва заўважаеш у іх такое, што выклікае незадаволенасць. Атрымоўваецца гэта, напэўна, таму, што ад сапраўды мастацкага твора чакаеш нечага большага. Мусіць, нешта такое здбылося, калі я пісаў пра альбом «Між тых палёў...»

Вельмі добра, што пачынаюць паяўляцца такія кнігі, вельмі добра, што іх аўтарамі з'яўляюцца вядомыя і любімыя пісьменнікі — каму ж, як не ім, тонкім цаніцелям і знаўцам нашай літаратуры, брацца за гэта.

А. АСІНОЎСКІ.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

У Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа адбылася прэм'ера спектакля «Усім смярцям назло...» па матывах аднайменнай аповесці У. Цітова. Пастаноўку ажыццявіў малады рэжысёр Л. Кавалёў. Мастак — народны мастак БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Я. Ніналаеў. Музыка Б. Насоўскага.

На здымку вы бачыце галоўнага героя п'есы Сяргея Пятрова, ролю якога выконвае заслужаны артыст БССР У. Куляшоў, і яго жонку Таню (артыстка Г. Бальчэўская).

Фота С. КОХАНА.

З НОВЫХ ПЕРАКЛАДАЎ

Фрыдрых ШЫЛЕР

ПАЛІКРАТАЎ ПЕРСЦЕНЬ

БАЛАДА

Падняўся ён на дах палаца,
Каб з вышыні палюбавацца,
Зірнуць на сонечны Самос.
«Усё майму належыць трону,—
Тыран хваліўся фараону,—
Прызнай, што мне спрыяе лёс».

«О так, багі табе спрыяюць,
Тваю магутнасць адчуваюць
Усе суседзі ўладары.
Але між іх ёсць вораг люты,
Тваёю сілай не сагнуты,
Людское шчасце — да пары».

І толькі ён прамовіў гэта,
Прыбег задыханы з Мілета
З вясёлай весткай пасланец:
«Рыхтуй ахвяры, цар ласкавы,
І на чало для большай славы
Лаўровы ускладзі вянец.

Твой вораг самы небяспечны
Знайшоў сабе прытулак вечны —
Сканаў, пасечаны мячом.
Цяпер ён пагражаць не будзе,
Вось галава яго на блюдзе
Ляжыць, прыкрытая плашчом».

Уразіў іх трафей жахлівы,
І госць сказаў: «што ж —
ты шчаслівы,
Але пэрвецца шчасця ніць.
Не кожны дзень багі ў гуморы,
Усе караблі твае у моры,
Іх бура можа патапіць».

І толькі ён сказаў, аж чуе —
У захапленні лямантуе,
Імчыцца к прыстані народ.
У бляску славы ваяўнічай
Плыве багатаю здабычай,
Вяртаецца у гавань флот.

Здзівіўся фараон страшэнна:
«Слугуе лёс табе нядрэнна,
Жывеш пакуль што без пакут.
Але бунтуюцца крыцяне,
Іх на Самос даўно ўжо цягне,
Не сёння-заўтра будуць тут».

І толькі ён сказаў, з прычалаў
Багам хваленне прагучала
За радасную навіну:
«Далася бура Крыту ў знакі,
Патоплены яго ваякі.
Ура! Мы скончылі вайну!»

І госць з Егіпта разгубіўся,
На бледным твары жах адбіўся:
«Мой дружа, гэта нездарма!
Багоў зайздрослівая сіла
Шчаслівуцаў многіх падкасіла,
Нязменнай радасці няма.

Мне гэтак жа спрыяла неба,
Жылося так, што лепш не трэба,
Ніхто мне шчасця не муціў.
І ўсё ж я дачакаўся згубы,
Памёр мой сын, наследнік любы,
Я сынам доўг свой аплаціў.

Не хочаш мець пакут балесных,
Прасі кіраўнікоў нябесных,
Каб трошкі ліха дадалі,
Бо той, хто ўзвышаны багамі,
Асыпан іхнімі дарамі,
Жыве нядоўга на зямлі.

Калі ж багі табе адмовяць
І ласку шчодрую адновяць,
Сам на сябе накліч бяду:
Вазьмі свой скарб найдаражэйшы,
Той, што з усіх табе мілейшы,
І ў мора кінь, шпурні ў ваду».

«Ёсць персцень у мяне цудоўны,—
Сказаў тыран, трывогі поўны,—
Гнявіць багоў я б не хацеў.
Каб за спагду разлічыцца,
Я з ім гатовы разлучыцца».
І ў мора персцень паляцеў.

Мінула ноч. Назаўтра рана
Прыйшоў да гордага тырана
З вялізнай ношаю рыбак:
«О цар, злавіў я рыбу сёння,
Ледзь выцягнуў яе з прадоння
Прымі маёй пашаны знак».

Разрэзаў рыбу кухар жвава
І дзіву даўся: сон ці ява!
Прыбег да ўладара ў пакой:
«Карміцель наш і абаронца,
Зірні' — шчаслівы ты бясконца,
Знайшоў я ў рыбе персцень твой».

Госць адхіснуўся з дзікім жахам:
«Тваё набыткі пойдуць прахам,
Багі табе рыхтуюць скон.
Чым разам тут з табою гінуць,
Лепш гэты дом хутчэй пакінуць».
І прэч адплыў з Самоса ён.

Пераклад з нямецкай мовы
Ю. ГАЎРУКА.

У САЮЗЕ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

26 лютага г. г. у Саюзе пісьменнікаў адбылося чарговае пасяджэнне секцыі паэзіі. На ім абмяркоўвалася пытанне аб выданні да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна паэтычнага зборніка, прысвечанага вялікаму правадыру. Акрамя твораў беларускіх савецкіх паэтаў, у зборнік увойдуць творы паэтаў народаў СССР і прагрэсіўных паэтаў свету.

На тым жа пасяджэнні секцыі Язэп Семяжон прачытаў свой пераклад паэмы «Песня пра зубра», напісанай у пачатку XVI стагоддзя на лацінскай мове выхадцам з Вялікага княства Літоўскага Міколам Гусоўскім.

У абмеркаванні перакладу выступілі Ю. Гаўрук, Р. Бярозкін, В. Вітка, Н. Гілевіч, А. Дзеружынскі, П. Панчанка, А. Бачыла і С. Грахоўскі. Усе яны адзначылі, што з'яўленне выдатнага літаратурнага твора беларускай старажытнасці (паэма будзе надрукавана ў «Полымі») у майстэрскім перакладзе Я. Семяжона — буйная падзея ў нашым культурным жыцці.

АД КАМІТЭТА ПА ЛЕНІНСКІХ І ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЯХ СССР ПРЫ САВЕЦЕ МІНІСТРАЎ СССР

Пастановай ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР чарговае прысуджэнне Ленінскіх прэмій перанесена з 1969 года на 1970 год і прымеркавана да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Камітэты па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне навукі і тэхнікі, літаратуры, мастацтва і архітэктуры паведамляюць, што прыём работ на атрыманне Ленінскіх прэмій 1970 года праводзіцца да 16 кастрычніка 1969 года.

Прымаюцца работы, апублікаваныя, пабудаваныя і ўкаранёныя да 16 кастрычніка 1968 года.

Па ўсіх пытаннях, звязаных з вылучэннем кандыдатур, звяртацца ў адпаведныя камітэты: у галіне навукі і тэхнікі па адрасу — Масква, К-51, Нягліннaя вул., д. 29/14, тэл. 295-31-04; у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры — Масква, цэнтр, ГСП-2, Нягліннaя вул., д. 15, тэл. 223-44-67 і 223-19-30.

НАШ НЯЎКРУГЛЫ СТОЛ

пароды — эпіграмы — усмешкі

Л. РАХЛЕНКА,
народны артыст СССР.

СТАРЫЯ ЗНАЁМЫЯ

СЦЭНКА

Сквер. Вечарэе. На пенсіянерскай лаўцы сядзіць стары і бестурботна глядзіць у блакіт яснага неба. Падыходзіць пажылы, але рухавы чалавек з модным партфелем-сакваяжам у руцэ. Ён пільна ўглядаецца ў старога.

ПАЖЫЛЫ. Каго бачу? Вось дык сустрэча! Колькі год, колькі зім... Прывет!

СТАРЭНЬКІ. Прабачце... Я вас... не ведаю... Тут, відаць, памылка...

ПАЖЫЛЫ. Што вы, бацечка, якая памылка... Ваша прозвішча... ха-ха-ха!.. не Падгаецкі?

СТАРЭНЬКІ (прыкметна хвалюючыся). Не, не... Я Туляга, Туляга...

ПАЖЫЛЫ. Ха-ха-ха... Супакойцеся... Ха-ха-ха... Цяпер жа няма чаго баяцца... Ха-ха... Я ж ведаю, што вы Туляга! Рады вас бачыць, Мікіта Сымонавіч, вельмі рады. Няўжо не пазналі мяне?

ТУЛЯГА. На жаль, не... не пазнаю...

ПАЖЫЛЫ. Жартуеце, даражэнькі... Я ж Гарлахвацкі. Аляксандр Пятровіч! Няўжо ж я так змяніўся?

ТУЛЯГА. А... а... прыпамінаю, прыпамінаю... а я думаў, што вы...

ГАРЛАХВАЦКІ. Дуба даў? Ха-ха! Не, бацечка, я яшчэ, як той казаў, псую паветра... Ха-ха-ха... Жыву, дыхаю... А вы як?

ТУЛЯГА. Жывём патроху...

ГАРЛАХВАЦКІ. А чаму патроху? Трэба шпарка жыць!

ТУЛЯГА. Як гэта шпарка?

ГАРЛАХВАЦКІ. А так, каб аж вецер свістаў...

ТУЛЯГА. Ну, куды мне, старому.

ГАРЛАХВАЦКІ. Вы на пенсіі?

ТУЛЯГА. Даўно ўжо.

ГАРЛАХВАЦКІ. А я працую, заўзята працую.

ТУЛЯГА. Па-ранейшаму ў галіне... палеанталогіі?

ГАРЛАХВАЦКІ. Кепікі? Хе-хе... Намёкі... Хе-хе... Не, перакінуўся ў другую навуку.

ТУЛЯГА. Калі не сакрэт, у якую?

ГАРЛАХВАЦКІ. У біялогію! Памагаю шукаць вірусы.

ТУЛЯГА. Ну, і знайшлі што-небудзь?

ГАРЛАХВАЦКІ. А як жа! Зараз ёсць адна, вельмі небяспечная хвароба. Пакуль што яна распаўсюджана... ха-ха-ха... толькі сярод двуногіх. Называецца яна драматургічная недаядуха! Дык вось, я знайшоў, што ўзбуджальнік гэтай хваробы — адзін паганы вірус.

ТУЛЯГА. Ёсць лацінская назва?

ГАРЛАХВАЦКІ. А як жа! Зараз скажу... У мяне запісана... Во! Вірус-грандыёзус — бесп'есус-пакутус! Працу пішу.... Хутка канчаю.

ТУЛЯГА. Адзін пішаце, ці ў вас ёсць які-небудзь... туляга?

ГАРЛАХВАЦКІ. Ха-ха... Зноў намёкі. Хе-хе... Памочнік ёсць, здольны мікрабіёлаг...

ТУЛЯГА. Праца будзе і за яго подпісам?

ГАРЛАХВАЦКІ (уздыхнуўшы). І за яго таксама. Толькі прозвішча ў яго нейкае дзіўнае... без паўлітра, хе-хе... не вымавіш.., ха-ха...

ТУЛЯГА. Якое ж?

ГАРЛАХВАЦКІ. Добруп'есухачубачынскі! Ну, бывайце, таварыш Туляга, пайду, а то бачу... па скверы ходзіць Кандрат Крапіва... па баках азіраецца... ці не мяне ён шукае па старой памяці...

Павел САКОВІЧ

СТУПЕНЬКІ СМЕЛАСЦІ

ГУМАРЭСКА

Васіль Будовіч — самы ціхі, бяскрыўдны супрацоўнік рэдакцыі. Не было выпадку, каб ён каго-небудзь пакрыўдзіў ці вусным, ці друкаваным словам.

Але вось аднойчы выклікае яго рэдактар і кажа:

— От табе скарга чытача. Разбярыся і напішы ўдарны матэрыял. Тэма важная — аб прынцыповасці і адказнасці.

Васіль зморшчыўся, хацеў адмовіцца, але рэдактар паставіў алоўак на папа:

— Хопіць, хопіць, даражэнькі, пра кветкі. У нас — не часопіс «Прырода». Вастры пяро!

Праз некалькі дзён Будовіч паклаў артыкул на рэдактарскі стол.

— Ну што ж, аказваецца, можаш! — пахваліў рэдактар. — Толькі, браце, трэба смялей. «У адным з цэхаў аднаго завода...» Гэта, браце, у казках так пішуць. А чаму не напісаць канкрэтна?

Назаўтра Будовіч зноў быў у кабінеце рэдактара.

— Ну, от цяпер лепш, — сказаў рэдактар. — Смела і прынцыпова. От тут толькі ты пішаш: «Адзін са шматтысячнага рабочага калектыву, а іменна А. П., у цяжкі момант падвёў таварышаў...» Чаму «А. П.»? Хіба ў чалавека прозвішча няма?

За трэцім разам рэдактар чытаў і радаваўся:

— Малайчына, Будовіч! Так іх, так, фактамі!

Ён прачытаў апошні абзац, прывычна кінуў вокам на подпіс.

Там стаяла: «Адзін з супрацоўнікаў газеты».

Язэп ТАЎШЧЭЗНЫ

СІРОП — ПІТВО ГОРКАЕ

(Алесь САВІЦКІ)

...Распрануўшыся, Ахрэм поглядам абмацаў стол і загнетак. На стале, у самым цэнтры, узвышаўся гарлач. Закусь была старарэжымная — бульба, гуркі, сала. З навінак — на патэльні пражылася яешня з воцатам.

— Мадэрн, — моўчкі захапляўся Ахрэм. — Ай, Аўхім, прагрэсіўная твая галава!

— Што чутна, суседзе? — павярнуўся ён да Аўхіма. — Што на апошнім нашым брыгадным сходзе вырашылі? Мо... таго... адразу і рашэнне абмыем? Я вось і зелля кілішак прыхапіў.

— Ні-ні, Ахрэме! Тое і вырашылі — зелля ў рот ані кроплі! Адно — сіроп! Старшынька казаў: сіроп для здароўя карысны. Правільна казаў! Два тыдні гатаваў я са сваёй Матрунай той сіроп, ліха матры, нават на работу ў калгас не было часу выйсці. Але пакаштуем ужо, пакаштуем!

Дзве шклянкі дзінкнулі-войкнулі разам:

— Будзем жыць!

Колькі часу ў пакоі панавала мёртвая цішыня, адно ў Ахрэма вуркацела ў жываце. Нерухома седзячы за сталом, ён круціў галавой, як стаеннік, уджалены аваднём. Ахрэм з пакутлівым выразам на твары сляпа тыцкаў відэльцам у слізкі гурок. Выпадкова трапіўшы паглядам у тлустае сала, ён ціха застагнаў ад агіды. Адно ратавала — яешня з воцатам. Ад сіропу з яешняй Ахрэм адчуваў на сваіх губах даўкі смак палыну: халодная саладжавасць пітва здавалася яму палыновай.

— Ну, як, суседзе, што сіроп? — нарэшце пачаў Аўхім. — Ці да спадобы?

— Нішто, але... Горкі, д'ябал!

— І-і-і, не кажы, Ахрэме! Горкі, кажу табе, бы палын, ліха яго матры! І чаго б на тое? Матруна ж мая два вядры цукру клала на адзін грахвін таго сіропу...

— А мо зелля майго пакаштуеш? — нерашуча прапанаваў раптам Ахрэм. — Старых часоў пітво, але... Салодкае, сцерва!

Аўхім мужна вагаўся. У вачах яго адбіваўся канфлікт.

— Хіба толькі аднае паўшклянкі... Сіроп... І трэ ж абмыць...

Буль-буль-буль...

Дзве шклянкі, бы птушкі, узмылі ў паветра:

— Дзень!
— Га!..
— Гу!..
— Гэ!..
— Лі яшчэ, ліха матры!
— Каб не апошні...
— На здароўе!..
— Уга!..

Ахрэм без перадыху і без хлеба праглынуў ладны кавалак сала, хунты на два. Аўхім дабіраўся да трэцяй місы з бульбай. Жыццё адчувалася. Канфлікт быў у разгары. Раман браўся на трыста першую старонку...

ПЕХАТОЮ НА МАРС

Урывак з навукова фантастычнага рамана

(Уладзімір ШЫЦІК)

Кароткі змест папярэдніх раздзелаў. У кабіне лятаючай касмічнай аўтаручкі на Марс адпраўляецца навуковая экспедыцыя. У яе складзе — журналіст Абібокаў, прафесар Сурмач і афрыканец Нгамбу. Узначальвае экспедыцыю мінскі школьнік, вучань другога класа Віця. Па дарозе на загадкавую планету экспедыцыя спыняецца на адпачынак у сузор'і Вялікай Мядзведзіцы. У часе сваркі паміж Вялікай і Малой Мядзведзіцамі экспедыцыя губляе свой карабель-аўтаручку, а разам з ёй і кабіну, у якой засталіся скафандры і ўвесь запас кіслароду. Губляючы прытомнасць ад недахопу кіслароду і цукерак, Віця бездараж вядзе экспедыцыю ў патрэбным кірунку...

— Іхтыязаўр!

Нгамбу так напалохаўся, што ледзьве не праваліўся ў сузор'е Мядузы, Сурмач паспеў схапіць яго за каўнер.

— Гэта ж бяскрыўдны Кентаўр, — сказаў Віця. — Кентаўр, якога людзі прыручылі і пачалі выкарыстоўваць у хатняй гаспадарцы яшчэ семдзесят пяць тысяч светавых гадоў таму назад. Яго сузор'е самае мірнае ва ўсёй нашай Галактыцы.

Нгамбу, аднак, яшчэ доўга не мог супакоіцца. Ступаючы па зорках, ён з апаскаю пазіраў уніз: хаця б не сарвацца. Раптам побач пранеслася камета. Учапіўшыся за яе вогненны хвост, за ёй ляцела нейкая істота з рыбінымі вачыма.

— Хуткасць — адзін парсюк, — праводзячы камету поглядам, зазначыў Абібокаў. Ён ужо шмат чаго ведаў у астраноміі.

— Парсек, — паправіў Віця і раптам збялеў. — Сябры, — крыкнуў ён, — я пазнаў лазутчыка. За намі сочаць лунатыкі. Яны імкнуцца сарваць нашу экспедыцыю. Шпарчэй крок, сябры! На Марсе мы вынайдзем новую аўтаручку, была б толькі папера! Вынайдзем і вернемся да сябе на Камароўку!

Экспедыцыя заначавала на нейкім безнаглядным метэарыце. Сурмач сніў, што яго выбралі сапраўдным членам Марсіянскай акадэміі навук. Віця — шакаладны пламбір «Аэліта» і канікулы. Абібокаву прыснілася, што яму выпісалі касмічны ганарар за артыкул пра маруднае будаўніцтва ларкоў «Піва-воды» на трасе Нептун — Плутон. Нгамбу мроілася паляванне на насарога. Настрой быў цудоўны. Да Марса заставалася адно глупства — семнаццаць светавых год пешага пераходу...

Павел Шыбут. БАЙКІ-КАРАЦЕЛЬКІ

ЗІРНІЦЕ НА ХВОСТ

Лісу не прынялі ў тэатральны інстытут. Сказалі, што ў яе няма артыстычных здольнасцей. Ліса абурылася:

— А вы хвост мой бачылі? Хіба гэтага мала?

СПРЭЧКА

Спіцы спрачаліся, якая з іх апошняя ў коле.

ВЕТЛІВЫ

— Прашу прабачэння, — сказаў конь, наступіўшы на чарвяка.

ПЕНЬ

— От людзі кажуць: глухі, як пень! А які ж я глухі, калі чую, як па мне абухом гакаюць? — крыўдаваў пень.

ПЕНСІЯНЕР

Валуну не далі пенсіі: маўляў, нічога не рабіў, увесь век праляжаў ля дарогі. Валун запярэчыў:

— Няпраўда! Я вартаваў дарожны слуп.

ХВАЛЬКО

— Падумаеш, рагатка! — выхваляўся верабей. — Па мне часта і з гармат лупяць!

ЗАГУБЛЕНЫ ТАЛЕНТ

Вярба зарыпела. Стары пень сказаў:

— У яе ёсць музычныя здольнасці.

Але аціх вецер, і вярба змоўкла. Пень уздыхнуў:

— Эх, загубілі талент...

СЛУП

Быў слуп як слуп, пакуль да яго не прымацавалі дарожны знак. Цяпер ён лічыць сябе наменклатурным.

ЦАР ЗВЯРОЎ?

— Га, знайшлі каго зваць царом звяроў! — пішчаў камар. — Я таго льва не раз кусаў! Нават за самы нос!

ГАЛАВЕШКА

На галавешку не звярталі ўвагі, пакуль ад яе не ўчадзілі.

САРОКА

Варона каркнула. Проста так, горла прачышчаючы. А сарока панесла па ўсім лесе:

— Трывога! Трывога! Ратуйцеся, хто можа!

КІНААРТЫСТ

Чарвяк хваліўся:

— Мяне ў кіно здымалі!

— Няўжо? Калі ж гэта?

— Калі здымалі сад, я тачыў лісце!

ПРЭТЭНЗІЯ

Варона дамагалася, каб яе песні пераклалі на салаўіную мову.

ГУЛЬТАІ

— Усе, хто на мне ляжыць, гультаі, — гаварыў ложак.

ПУДЗІЛА НА АСФАЛЬЦЕ

— Хопіць! Адстаяла свае! Пара і ў горад! — гаварыла пудзіла, стоячы на гародзе.

Госці Мінска

ДВА ВЕЧАРЫ З РУДОЛЬФАМ КЕРАРАМ

Выдатны савецкі піяніст Рудольф Керар належыць да тых нешматлікіх выканаўцаў, якія, выйшаўшы на вялікую канцэртную эстраду ў сталым узросце, здолелі не толькі замацаваць сваё становішча, але і дабіцца бліскучых творчых поспехаў. На Усесаюзным выканаўчым конкурсе ў 1961 годзе ігра 37-гадовага піяніста з Ташкента атрымала аднадушнае прызнанне журы і публікі. Такому поспеху ў многім садзейнічалі яркая самабытная індывідуальнасць музыканта, сталы шматгранны талент, які спалучае ў сабе ўменне інтэрпрэтацыю з цудоўнымі піяністычнымі якасцямі.

Першая прэмія на Усесаюзным конкурсе, якая адкрыла свету такіх выдатных піяністаў, як Гілельс, Фліэр, Рыхтэр, абавязвала да інтэнсіўнай канцэртнай дзейнасці, патрабавала значнага пашырэння выконваемага рэпертуару і пастаяннага ўдасканалення мастацкага майстэрства. У той жа час вялікая педагагічная работа ў Маскоўскай кансерваторыі не дазваляла Керару цалкам прысвяціць сябе выканаўчаму майстэрству. Таму не выпадкова першыя крытычныя водгукі аб канцэртах новага лаўрэата ў асобных выпадках насілі насцярожаны характар. Адзначаючы высокую культуру выканання, выдатны густ і бліскучыя піяністычныя магчымасці, крытыка папракала піяніста за недастатковую творчую арыгінальнасць і за некаторую «прасталінейнасць» гучання. Заадно задавалася пытанне аб маштабах выканаўчага таленту і выказвалася пажаданне стаць дастойным пераемнікам ранейшых пераможцаў Усесаюзных конкурсаў.

Гады, што прайшлі пасля першай бліскучай перамогі, сталі для Керара гадамі напружанай творчай работы і вялікіх дасягненняў у канцэртнай дзейнасці. За гэты час імя піяніста атрымала шырокую вядомасць не толькі ў Савецкім Саюзе, але і далёка за яго межамі. Вось і зараз, напярэдадні канцэртаў у Мінску, Рудольф Рыхардавіч меў гастролі ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Кожнае яго выступленне ў Берліне, Дрэздэне, Ростаку, Шверыне і іншых нямецкіх гарадах праходзіла пры перапоўненых залах. А цяпер наперадзе гастрольная паездка ў Румынію і канцэртныя выступленні ў Маскве, Кіеве, Ленінградзе і іншых гарадах Савецкага Саюза.

Яркае, па-сапраўднаму таленавітае мастацтва Р. Керара добра знаёма мінскім аматарам фартэпіяннай музыкі. За апошні час піяніст амаль штогод наведвае сталіцу Беларусі, радуючы мінчан сваім высокім выканаўчым майстэрствам. У праграму яго апошніх канцэртаў (сімфанічнага і сольнага), якія адбыліся 23 і 24 лютага ў зале Беларускай філармоніі, былі ўключаны рэ-мінорны канцэрт Брамса, чатырнаццатая («Месячная») і дваццаць першая («Аўрора») санаты Бетховена, «Арабескі» і «Сімфанічныя эпізоды» Шумана. Апрача гэтага, на сімфанічным канцэрце ў выкананні філарманічнага аркестра пад кіраўніцтвам дыпламанта Усесаюзнага конкурсу Ю. Яфімава прагучала Другая сімфонія Брамса. А праграму сольнага канцэрта дапоўнілі выдатна сыграныя на «біс» рэ-бемоль мажорныя накцюрн і сі-бемоль мажорнае скерца Шапена, до-дзіез мінорны эцюд Скрабіна (опус 2) і до-мажорная прэлюдыя Пракоф'ева.

Выкананнем Першага фартэпіяннага канцэрта Брамса Рудольф Керар цалкам пацвердзіў, што ён — сталы, самабытны і бясспрэчна таленавіты майстар. Яго ігру вызначалі строгасць, сабранасць, гарманічнае спалучэнне эмоцый з творчым мысленнем і абсалютная тэхнічная свабода, цалкам падначаленая перадачы мастацкай задумы. Уласна аб тэхніцы піяніста не даводзіцца многа гаварыць. Яго жалезныя, поўныя тытанічнай сілы актавы, цудоўныя па дакладнасці і лёгкасці маланкавыя гамападобныя пасажы і бісерныя трэлі безумоўна вартыя шчырага захаплення.

Найбольш моцнае ўражанне пакінула валявое эмацыянальнае выкананне мужных, поўных драматычнага пафасу эпізодаў першай часткі і яркага, святочнага фіналу. Пад пальцамі піяніста раяль гучаў сакавіта, маляўніча, грандыёзна, па сіле і пераканаўчасці выказвання зусім не саступаючы магчымасцям сімфанічнага аркестра.

У тонкіх лірыка-апавядальных эпізодах першай часткі і ў асобных старонках паэтычнага адажыо мудрасць і ўраўнаважанасць іншы раз бралі верх над эмоцыямі. Таму першай засяроджана-паглыбленай тэме адажыо крыху не хапала цеплыні. Затое другая пяшчотна-летуценная тэма гэтай жа часткі літаральна пакарыла сваім тонкім, празрыстым, амаль акварэльным гучаннем.

Аркестр пад кіраўніцтвам Ю. Яфімава ў цэлым паказаў сябе добрым і чулым акампаніятарам, хоць у асобных месцах не адчувалася дастатковай раўнавагі паміж групамі струнных і драўляных духавых інструментаў. Струнным інструментам можна было б пажадаць больш яркага і сакавітага гучання, а духавым наадварот — зменшыць сілу гуку.

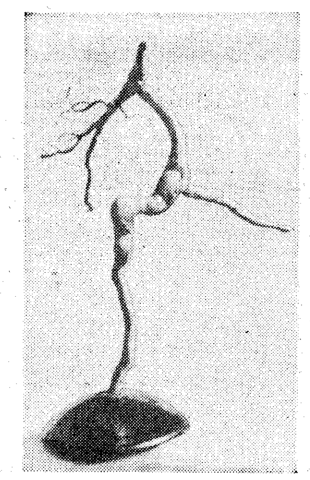
Выкананне сольнай праграмы было не менш яркім і цікавым. Праўда, у бетховенскіх санатах, пры ўсёй глыбіні і самабытнасці іх інтэрпрэтацыі піяністу нехапала натхнення. І тым не менш, мяккае, пранікнёнае гучанне першай часткі «Месячнай санаты» і яркае, тэмпераментнае, дасканалае ў тэхнічных адносінах выкананне «Аўроры» не магло не дастаўляць сапраўднай музычнай асалоды.

Другое аддзяленне канцэрта, у адрозненне ад першага, праходзіла з няспынна нарастаючым эмацыянальным уздымам. Калі ў канцэрце Брамса і ў бетховенскіх санатах піяніст здаваўся перш за ўсё мысліцелем, які прытрымліваўся строгай акадэмічнай манеры выканання, дык у пяшчотных рамантычных мініяцюрах («Арабескі» Шумана, «Накцюрн» Шапэна і эцюд Скрабіна) перад слухачамі праўстаў тонкі і натхнёны паэт, які дасканала валодае багатай і разнастайнай палітрай гукавых фарбаў. Тут жа не магло быць і гаворкі аб прасталінейнасці гучання, таму што для кожнай з п'ес быў знойдзены свой, у многім арыгінальны гукавы вобраз, які дазваляе максімальна перадаць аўтарскую думку. Аналагічнае ўражанне пакінулі «Скерца» Шапэна і прэлюдыя Пракоф'ева, гукавая і тэхнічная аддзелка якіх вартая параўнання з найтанчэйшымі ювелірнымі вырабамі.

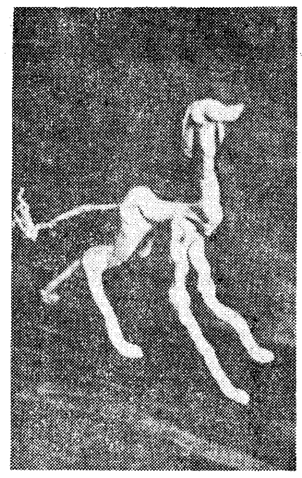
Гаворачы аб другім аддзяленні канцэрта, неабходна асобна спыніцца на інтэрпрэтацыі «Сімфанічных эпізодаў» Шумана, якія ўяўляюць сабой сапраўднае, ярка-мастацкае дасягненне канцэртанта. Шуманаўская рамантычна-экзальтаваная палымянасць, то крыху змрачнаватая, з адценнем драматызму, то ўпартая і настойлівая, аж да гераічных парываў, аказалася надзвычай блізкай да прыроднага дараванне выканаўца. З варыяцыі ў варыяцыю Рудольф Керар пераканаўча перадае паступовае развіццё музычнага вобраза ад пахавальнага маршу да велічна-пераможнага шэсця, не ўпускаючы з поля зроку цэласнасці і маналітнасці ўсяго цыкла. Піяніста цікавяць не так асобныя дэталі, як агульная сімфанічная задума эпізодаў з яе ярка падкрэсленай гераічнай лініяй. І, магчыма, якраз таму выкананне «Сімфанічных эпізодаў» пакінула цэласнае ўражанне, якое надоўга захаваецца ў памяці.

У цэлым абодва канцэрты Р. Керара гавораць аб узросшым майстэрстве выдатнага музыканта і аб значным пашырэнні дыяпазону яго мастацкага таленту. Арганічна ўзгадняючы сваю творчую волю з задумамі выконваемых кампазітараў, піяніст працягвае ўпарта і настойліва працаваць, дабіваючыся поўнай свабоды, дасканаласці і арыгінальнасці інтэрпрэтацыі. І ў гэтым нельга не ўбачыць зарукі яго далейшых творчых поспехаў.

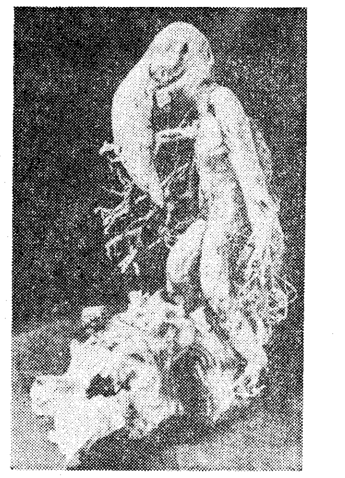
У. КОКУШКІН.

Карэнні... Самыя звычайныя карэнні. Але варта было, каб падышоў да іх чалавек з творчым уяўленнем, з агеньчыкам у душы — і звычайныя кавалачкі дрэва ператварыліся ў жывыя істоты. Чалавек удыхнуў у іх

жыццё. Ён адкрыў у іх прыгажосць. Ён стварае прыродай сагрэў сваім пачуццём. І мы — гледачы — бачым дзівосную балерыну, аленя, лебедзя, сабаку, нейкую фантастычную істоту са старажытнага фальклору...

Усё гэта створана мастаком кінатэатра «Юбілейны» ў горадзе Лідзе В. Сільвановічам. Ён аддае гэтаму віду творчасці сваё натхненне. Як бачым, аддае недарма.

Куток калекцыянера

НАВЕЧНА ЗАЛІЧАНЫ Ў СПІСЫ ВОІНСКІХ ЧАСЦЕЙ

23 лютага сёлетняга года ў Дзень Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, Міністэрства сувязі СССР выпусціла дзве паштовыя маркі, прысвечаныя героям Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг. гвардыі старшаму лейтэнанту Аляксандру Касмадзям'янскаму і палітруку Мікалаю Фільчанкаву.

Брат Зоі Касмадзям'янскай Аляксандр Касмадзям'янскі ў красавіку 1945 г. камандаваў самаходнай артылерыйскай устаноўкай. Пры штурме горада Кёнігсберга яго экіпаж першым фарсіраваў водны рубеж і адкрыў агонь па праціўніку, знішчыў артбатарэю, узарваў склад з боепрыпасамі і знішчыў да 60 салдат і афіцэраў праціўніка.

Палітрук Фільчанкаў быў начальнікам клуба 18 батальёна марской пяхоты Чарнаморскага флоту. Пры абароне горада Севастопаля ў адным з баёў Фільчанкаў прыняў камандаванне батальёнам, на які рухаліся 22 нямецкія танкі. Калі адзін з танкаў прарваўся да пазіцый, Мікалай Фільчанкаў, абвязаўшы сябе гранатамі, кінуўся пад танк.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР прысвоіў Мікалаю Фільчанкаву і Аляксандру Касмадзям'янскаму званне Герояў Савецкага Саюза. Загадамі міністра абароны СССР яны навечна залічаны ў спісы воінскіх часцей, у якіх служылі.

Малюнкі марак выкананы заслужаным мастаком РСФСР Васіліем Завьялавым. Друкаванне глыбокае. Памер па перфарацыі 42×30 міліметраў. Колеры зялёны і ружавата-карычневы. Нумары па каталозе 3769 і 3770.

А. МАРКУС.
(АДН).

ПРА ФІЛАФАНІСТАЎ, СЕРАДЫ І ЧАЦВЯРГІ

Адказ на пытанне — хто такія філафаністы — можа быць дадзены ў некалькіх варыянтах. Па-першае, філафаністы — члены асобай секцыі Усесаюзнага таварыства філатэлістаў. Па-другое, гэта страсныя аматары і знаўцы музыкі, збіральнікі грампласцінак. Па-трэцяе, філафаністы — прамадскія дзеячы, якія прапагандуюць музыку, адкрываюць шырокі доступ да сваіх калекцый.

Дык хто ж яны? Ёсць сярод філафаністаў музыказнаўцы, мастацтвазнаўцы, а вось сярод маскоўскіх калекцыянераў — матэматык, акадэмік Андрэй Калмагораў, прафесар інстытута хімічнага машынабудавання Андрэй Дамашнеў, сапраўдны член Акадэміі мастацтваў СССР Міхаіл Алпатаў, філолаг Юрый Салтанаў. У Ленінградзе — мастак Сяргей Саладоўнікаў, фізіёлаг Леанід Чудноўскі і яго сын Ігар, архітэктар Юрый Перапёлкін.

І ва ўсіх, аб кім ні запытайся,— унікальныя зборы сусветнай і рускай класікі, твораў сучасных савецкіх і зарубежных кампазітараў, запісы разнамоўных народных песень ад часоў Сямігадовай вайны да нашых дзён.

Многія філафаністы — члены культурна-асветнага таварыства «Веды». Яны выступаюць з публічнымі лекцыямі, ілюструючы іх музыкай у грамзапісе. Многія, як напрыклад, акадэмік Калмагораў, знаёмяць з музыкай моладзь сярэдніх школ. Другія — шырока расчыняюць дзверы сваіх кватэр, наладжваючы «серады» і «чацвяргі», напоўненыя музыкай. А кіеўскі філафаніст Сяргей Агалевец — кансультант студэнтаў кансерваторыі і маладых парастнаў — артыстаў украінскай оперы. У яго чатыры тысячы дыскаў з арыгінальнымі запісамі рускіх спевакоў 1901 — 1916 гадоў, каля дзесяці тысяч фота, дзве тысячы рамансаў і оперных арый.

Цяжка нават сказаць, колькі дзесяткаў тысяч людзей захапляецца мастацтвам на публічных канцэртах-лекцыях, якія наладжваюць філафаністы ў дамах культуры, клубах, у кватэрах.

АДН.

ТЭЛЕПАТЫЯ БЕЗ МАСКІ

21 ЛІПЕНЯ 1958 года на борт амерыканскай ядзернай падводнай лодкі «Науцілус» узышоў нейкі містэр Джонс. Ён заняў асобную каюту і на працягу двух тыдняў плавання не выходзіў з яе. Кожны дзень камандзір лодкі капітан Андэрсан атрымліваў ад яго запячатаны канверт. І ў тыя ж самыя дні і гадзіны ў лабараторыі ваенна-прамысловай фірмы «Вестынгауз» у штаце Мэрыленд другі чалавек, містэр Сміт, перадаваў аналагічны канверт начальніку лабараторыі палкоўніку Бауэрсу.

Перад Смітам у ізаляваным лабараторным пакоі знаходзілася тасавальная машынка. Два разы ў дзень яна выкідвала аўтаматычна па некалькі дзесяткаў карт у выпадковым парадку. Сміт засяроджана глядзеў на карты, якія з'яўляліся перад ім, і запісваў тое, што на іх паказана. У гэтыя ж секунды Джонс (той, што на падлодцы) «чытаў у думках» Сміта і ўгадваў карты, стасаваныя ў штаце Мэрыленд...

Французы Берж'е і Паверс расказалі аб гэтай сенсацыі на ўвесь свет. Некаторыя вучоныя самых розных кірункаў — фізікі, біёлагі, медыкі — паспяшылі заявіць, што чалавецтва знаходзіцца на парозе найвялікшага адкрыцця.

Але вось схлынула хваля сенсацыйнасці. Група французскіх і амерыканскіх вучоных вырашыла праверыць верагоднасць паведамлення Берж'е і Паверса. І адразу ж — першы «сюрпрыз». Аказалася, што падлодка «Науцілус» з 25 ліпеня па 10 жніўня 1958 года наогул не выходзіла ў мора — яна стаяла ў капітальным рамонце ў сухім доку Портсмута. Давялося звярнуцца за тлумачэннямі да віноўнікаў «перапалоху». Прыпёртыя да сценкі, Берж'е і Паверс прызналіся, што выдумалі ўсю гэту гісторыю ад пачатку да канца.

— Публіка любіць, — паведамілі яны, — калі яе шчакочуць таямнічымі гісторыямі...

Так і забылася б гэта «сенсацыя», калі б не той мутны паток паведамленняў аб «цудах тэлепатыі», які ўжо працяглы час захлістввае старонкі газет, часопісаў, кніг і нават салідных вучоных манаграфій. Многія аўтары — часам нават вучоныя з сусветным імем — катэгарычна сцвярджаюць, што «сваімі вачыма» бачылі, як Джонс, Сміт, Іванова і г. д. сілай свайго ўяўлення прымусілі рухацца графін з вадой, шалёна вярцецца стрэлку компаса, як двое (і нават чацвёра) знаходзіліся ў розных памяшканнях, перадавалі адзін аднаму свае думкі, як на чыстым аркушы паперы з'яўляліся подпісы даўно памёршых людзей.

А калі выкінуць на стол з «дас'е тэлепатыі» ўсе гэтыя неверагодныя «факты» і паспрабаваць супаставіць і прааналізаваць іх?

Іменна гэту задачу паставіў перад сабой ленінградскі пісьменнік Уладзімір Львоў, які апублікаваў у 11—12 нумарах часопіса «Нева» за 1968 год артыкул «Тэлепатыя без маскі».

І вось, «дас'е тэлепатыі».

Славуты фізік Вільям Крукс, адзін з заснавальнікаў сучаснай электронікі, сорак з лішнім гадоў займаўся спірытызмам. У зацемненым пакоі душы памёршых гаварылі з Круксам з дапамогай стукаў, ігралі на гітары, гулялі босыя ў белым хітоне і г. д. Праўда, у Крукса быў «пасрэднік» — нейкая міс Фларэнс Кук. У 1910 годзе састарэлая пані Кук (яна паспела абзавесціся даволі вялікім рахункам у банку) са смехам прызналася рэпарцёру амерыканскай газеты, што марочыла славутага вучонага.

Вядомы радыёфізік Алівер Лодж і фізік Барэт падпісалі ў 1885 годзе пратакол, у якім паведамлялася, што медзіум Юм у стане глыбокага сну на працягу дзвюх з палавінай мінут, седзячы на крэсле, лётаў у паветры на вышыні 30 футаў.

Некаторыя французскія вучоныя, а таксама відны італьянскі крыміналіст сцвярджалі, што ў іх прысутнасці невядомыя нябожчыкі не толькі распісваліся на чыстым аркушы паперы, але і адпячатвалі сляды сваіх ног, далоняў і нават фізіяномій у талерках з парафінам.

Чатыры дачкі правінцыяльнага шатландскага свяшчэнніка Крыры ахвотна дэманстравалі прафесару У. Барэту свае надзвычайныя здольнасці: сёстры чыталі думкі адна ў адной з завязанымі вачыма, нават знаходзячыся ў розных пакоях. «Феномен дачок свяшчэнніка Крыры» быў зараз жа апублікаваны ў «Працах» Лонданскага псіхічнага таварыства. Ён цытаваўся парапсіхолагамі ў якасці класічнага выпадку тэлепатыі. Але ўсё стала на свае месцы, калі сігналізацыя, якую спрытна прымянялі сёстры, была раскрыта адным з назіральнікаў.

На жаль, і сёння яшчэ паведамленні аб «цудах тэлепатыі» літаральна навадняюць газеты і часопісы. Уладзімір Львоў паказвае, як у нашы дні ідэолагі імперыялізму прыстасоўваюць тэлепатыю для сваіх мэт, як часам «наіўныя» вопыты садзейнічаюць раздуванню ваеннага псіхозу, шпіёнаманіі.

47-гадовы калідорны чыкагскага атэля Тэд Сернас рабіў бізнес на тым, што ён быццам валодаў здольнасцю пераносіць вобразы са сваіх мазгоў на фотаплёнку. Гэтая «ўласцівасць» нават назву атрымала — «мысленная фатаграфія» або «мыслефота». Уяўляеце перспектыву: Тэд Сернас трапляе ў нейкую краіну, ездзіць па нейкіх раёнах, а вярнуўшыся дамоў, ідзе ў нейкую ўстанову, дзе ўжо стаіць нагатове фотаапарат. Тэд уважліва глядзіць у фотааб'ектыў — і атрымлівайце, панове, здымкі ракет, танкаў, самалётаў, ваенных заводаў.

«Тэд марыў аб тым,— пісаў вядомы амерыканскі часопіс «Лайф», — каб стаць шпіёнам і з дапамогай свайго цудоўнага дару фатаграфаваць рускія ракетныя ўстаноўкі... Аднойчы Тэд прад'явіў фатаграфію, якую ён атрымаў, засяродзіўшыся ў думках на рускім касмічным караблі «Усход».

Калі ж справа дайшла да таго, каб калідорны атэля па-сапраўднаму прадэманстраваў сваю «здольнасць», Тэд проста расплакаўся...

«Ці бяскрыўдна гэта?» — так назваў Уладзімір Львоў адзін з заключных раздзелаў свайго артыкула. Не, далёка не бяскрыўдная ўся гэта тэлепатычная д'ябальшчына, сцвярджае пісьменнік.

«Грамадская шкода, — падкрэслівае ён, — якую нясе містыцызм, была зразумела яшчэ ў сямідзесятых гадах мінулага стагоддзя. Гэтую шкоду не пераставалі падкрэсліваць людзі перадавой навукі на працягу ўсіх наступных дзесяцігоддзяў».

У 1939 годзе на старонках амерыканскага «Часопіса агульнай псіхалогіі» прафесар Нью-Йоркскага універсітэта Х. Рагозін узняў голас пратэсту супраць «небяспечнага шарлатанства», якое звіло гняздо ў райнаўскай «лабараторыі» пры Дз'юкскім універсітэце.

У 1964 годзе савецкі акадэмік Аляксандр Апарын пісаў:

«У нашым побыце штучна пачынаюць адраджацца старыя паданні аб таямнічай перадачы думкі на адлегласці, містычным прадчуванні, прароцкіх снах... Горш за ўсё тое, што гэтыя домыслы прыпадносяцца шырокай публіцы як верагодныя факты, да тлумачэння якіх быццам бы яшчэ «не дайшла» навука...»

Уладзімір Львоў адзначае, што ведамствы псіхалагічнай вайны некаторых краін не супраць пасеяць і распаліць акультна-містычныя настроі. Не так даўно «Голас Амерыкі» прысвяціў чарговую перадачу на рускай мове наступнай тэме: «Дасягненні парапсіхалогіі як эксперыментальнае пацверджанне бяссмерця душы». Займаецца такімі «тэмамі» і Бі-Бі-Сі.

«Прымаць... парапсіхалагічныя адшуканні за чыстую манету і шукаць для іх «навуковую» і «матэрыялістычную» базу, — піша ў заключэнне Уладзімір Львоў, — значыць вельмі хутка развітацца і з матэрыялізмам, і з навукай».

Выступленне Уладзіміра Львова выклікала шматлікія водгукі чытачоў, у тым ліку буйнейшых вучоных.

Акадэмік Аляксандр Апарын, чые работы ў галіне тэорыі паходжання жыцця атрымалі сусветнае прызнанне, адзначае:

«Назіранні над фенаменамі тэлепатыі і парапсіхалогіі носяць абывацельскі, далёкі ад умоў навуковага эксперыменту характар. Пры прымяненні да іх крытэрыя навуковай праверкі гэтыя фенамены аказваюцца фіктыўнымі, плёнам самаабману або, часцей, прамога махлярства, звычайна далёка не бескарыслівага. Цяпер зразумела, што імкненне надаць усім гэтым містычным практыкаванням характар «навукі будучага» з'яўляецца зусім бясплённым і іх прапаганда бясслаўна шкоднай.

Таму я лічу, што артыкул пісьменніка Уладзіміра Львова з'яўляецца вельмі своеасаблівым і актуальным».

Вядомы савецкі радыёфізік член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР Сяргей Рытаў:

«Артыкул у многіх адносінах заслугоўвае самай высокай ацэнкі — з-за шырыні ахопу і сур'ёзнасці аргументацыі».

Заслужаны ўрач Грузінскай ССР Канстанцін Арлоў:

«Фіктыўная сутнасць тэлепатыі даўно зразумелая кожнаму сур'ёзнаму вучонаму, не асляпленаму прадузятымі думкамі і шарлатанскімі «эксперыментамі».

Аўтаном НЯПОМНЯШЧЫ,
карэспандэнт АДН.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

28 лютага

Першая праграма. 9-10 — тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 9-ы клас. «Лірыка Максіма Багдановіча». 9-40 — наш кінаглобус. «Альманах кінападарожжаў». 10-00 — тэлевізійныя навіны (М). 10-15 — для дзяцей. «Цуды прыроды». «У ільдах акіяна». Дакументальны фільм (М). 11-40 — першынство свету па біятлоне. Перадача з Польшчы 16-45 — праграма перадач. 16-50 — тэлевізійныя навіны (М). 17-00 — для школьнікаў «Рэха». Тэлевізійны часопіс. 17-45 — «Панарама навін» 18-10 — дзіцячы экран. «Цацкі-сувеніры». Лялечны фільм. 18-20 — «Турнір дапытлівых» 19-00 — «Эканоміка, навука, практыка». Тэлевізійная сельскагаспадарчая школа. «Вапнаванне кіслых глеб ва ўмовах Беларусі. 20.30 — «Эстафета навін» (М). 21-15 тэлевізійны тэатр мініяцюр. «Прафесія Сэмюэля Клеменса» (М). 22-15 — лірычны канцэрт (М). 23-15 — «Толькі факты». Праграма перадач. 23-30 — «Музычная фільматэка». «Вясёлыя пласцінкі». Фільм-канцэрт.

Другая праграма 17-00 — для малодшых школьнікаў. «Свеціць, зорачка». Перадача з Вільнюса. 17-30 — «Новыя магутнасці — датэрмінова!» Рэпартаж з усесаюзнай нарады хімікаў (М). 18-00 — музычная праграма (М). 19-00 — «Радзіма». Тэлевізійны альманах (М). 19-30 — у свеце навукі. «Акадэмік Сатпаеў». Дакументальны фільм. 19-50 — рэклама, аб'явы. 20-00 — «Аляксей Крыўчэня». Музычны фільм. 21-15 — «Крах». Тэлевізійны спектакль Беларускага тэлебачання. Частка 2-я. Трансляцыя на Маскву. Экран — завочнікам. 23-00 — Палітычная эканомія. «Працэс сацыялістычнай вытворчасці». Лекцыя кандыдата эканамічных навук М. Гаранскага.

1 сакавіка

Першая праграма 8-25 — праграма перадач. 8-30 — экран — завочнікам. «Супраціўленне матэрыялаў». 9-00 — «Гімнастыка для ўсіх!» (М). 9-45 — тэлевізійныя навіны (М). 10-00 — «Музычная вясёлая праграма» (М). 10-30 — «Плюс электрыфікацыя». Рэпартаж з ВДНГ (М) 11-00 — музычны спектакль. 13-30 — «Фабрыка хлусні і гвалту». Аб сучасным буржуазным кіно. 14-20 — «Балет на лёдзе». Музычны фільм. 14-30 — тэлевізійны тэатр для дзяцей. С. Аксакаў. «Пунсовая кветачка». Спектакль Цэнтральнага дзіцячага тэатра (М). 16-00 — «Хроніка музычнага жыцця рэспублікі. Год 1947-ы». 16-40 — для школьнікаў. «Выдатныя шахматысты свету». Хасе Рауль Капабланка. Гутарка заслужанага майстра спорту К Зварыкінай. 17-00 — праграма каляровага тэлебачання: 1. Кіназала каляровага тэлебачання. 2. «Слова пра Гарсія Лорку». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля (М). 18-30 — тэлевізійны атлас народаў СССР». Арменія. Перадача з Ерэвана. 20-30 — тэлевізійныя навіны (М). 20-45 — «Свет сацыялізма» (М). 21-15 — К. Смелік. «Гібель Эпі Нійбур». Тэлевізійны спектакль. Частка 2-я і 3-я (М). 23-00 — канцэрт артыстаў Кіеўскага тэатра аперэты (М). 24-00 — «Толькі факты». Праграма перадач.

Другая праграма. 11-00 — «Жыццё танца» (М). 12-00 — «Прагрэс» — інтэрвізійны часопіс (М). 12-30 — праграма Барнаульскай студыі тэлебачання (М). 14-00 — «Здароўе» (М). 16 00 — «У эфіры — «Маладосць». «Гарызонт». Перадача з Ленінграда. 19-00 — у свеце мастацтваў. «Дарога да Чорнага возера». Дакументальны фільм. 19-40 — «Гэта вёска — Магіла...» Тэлевізійны спектакль. 20-10 — «Канцэрт А. Рубінштэйна». Музычны фільм.

2 сакавіка

Першая праграма. 8-25 — праграма перадач. 8-30 — экран — завочнікам. «Электратэхніка». 9-00 — «На зарадку, станавіся!». (М). 9-15 — тэлевізійныя навіны (М). 9-30 — «Будзільнік» (М). 10-00 — «Музычны кіёск» (М). 10-30 — «Трэці камуністычны». Да 50-годдзя з дня заснавання III Камуністычнага Інтэрнацыянала (М). 11-00 — для дзяцей «Бывай, зіма халодная». Свята зімы ў дзіцячым садзе № 4 Мінска. 11-40 — для дзяцей. «Чароўная лямпа Аладзіна». Мастацкі фільм. 13-00 — «Сельская гадзіна» (М). 14-00 — насустрач выбарам у мясцовыя Саветы БССР. «Тэлевізійны агітпункт». 14-30 — А. Арбузаў «Таня». Спектакль Ленінградскага тэатра імя Ленсавета. Перадача з Ленінграда. 17-00 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 17-30 — праграма каляровага тэлебачання: 1. Клуб кінападарожнікаў. 2. «У нас у гасцях каляровае тэлебачанне Грузіі» (М). 21-10 — «Еўропа: падзеі, факты, праблемы» (М). 21-55 — «Музычная шкатулка». 22-10 — «Я — з 60-х». Маладзёжная праграма. 22-55 — «Спартыўны тыдзень» (М). 23-10 — праграма перадач.

Беларускае тэатральнае аб'яднанне глыбока смуткуе з выпадку смерці заслужанага артыста БССР АРКАДЗЬЕВА Аркадзя Станіслававіча і выказвае спачуванне сваякам і блізкім нябожчыка.

УНІВЕРСІТЭТЫ МІЛЬЁНАЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

ралельна суіснуюць тры універсітэты культуры: універсітэт мастацкага выхавання пры Палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна, універсітэт музычнага мастацтва пры музычным вучылішчы імя Н. Сакалоўскага і універсітэт музычнай культуры пры музпедвучылішчы. У кожнага з іх свой кірунак у рабоце, свае формы навучання, свой кантынгент слухачоў. У першым, напрыклад, наладжваюцца семінары, навукова - тэарэтычныя канферэнцыі, абмеркаванні спектакляў, канцэртаў, мастацкіх выставак, разнастайныя віктарыны, дыспуты, падрыхтоўка рэфератаў. Тут арганізаваны музычны салон з багатай фанатэкай, працуе гурток па культуры мовы. А вось яшчэ прыклады. Ва універсітэце культуры Бігосаўскага зааветтэхнікума Верхнядзвінскага раёна шырока практыкуюцца чытацкія канферэнцыі і дыспуты, паэтычныя віктарыны і вечары паэзіі, паездкі ў музеі Масквы, Ленінграда, Рыгі, па пушкінскіх месцах. Акрамя літаратуры, будучыя маладыя заатэхнікі і ветэрынары вывучаюць гісторыю музыкі, тэатра, кіно, выяўленчага мастацтва. У Лоеве пры універсітэце працуе гурток выяўленчага мастацтва. Многія слухачы, якія наведваюць яго, ужо няблага валодаюць алоўкам або пэндзлем. У Пінску, акрамя лекцый, праводзяцца заняткі па сальфеджыо, працуе народная музычная школа, у якой займаюцца найбольш таленавітыя слухачы. Шмат павучальнага можна знайсці ў рабоце універсітэтаў культуры ў Крупках, Уздзе, у калгасе «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёна, у Мінскім Палацы культуры прафсаюзаў і да т. п.

Я не хачу, зразумела, сказаць, што ўжо ўсе універсітэты працуюць гэтак творча. У пастанове правільна адзначаецца, што частка іх яшчэ не адпавядае свайму прызначэнню, вучоба зводзіцца толькі да чытання лекцый.

— Якія змены ў рабоце універсітэтаў выклікала ўсенародная падрыхтоўка да 100-годдзя нараджэння У. І. Леніна?

— Можна сказаць, вялікія. Адзначу, што універсітэты — вельмі мабільная форма вучобы. Іх праграмы аператыўна адгукаюцца на ўсе пытанні, якія вылучае жыццё. Калі пачала ўкараняцца на нашых прадпрыемствах эканамічная рэформа, адразу ўтварылася нямала універсітэтаў тэхніка-эканамічных ведаў. Зараз стаіць праблема стварэння ленінскіх універсітэтаў. Такіх, калі можна так сказаць, вну, налічваецца ўжо сем, факультэтаў — дзесяткі. Значна павялічылася сетка універсітэтаў грамадска-палітычных ведаў. Пры ім працуюць пяць факультэтаў — гісторыі КПСС, марксісцка-ленінскай філасофіі, асноў навуковага камунізма, міжнародных адносін, па вывучэнні ленінскай тэарэтычнай спадчыны. Па кожнай ленінскай рабоце, уключанай у планы, арганізуюцца семінары, а па некаторых работах — тэарэтычныя канферэнцыі. Высокі ўзровень заняткаў не толькі ў гэтым універсітэце, але і ва універсітэце па вывучэнні жыцця і дзейнасці Леніна («Гомсельмаш»), у Клецкім народным універсітэце па вывучэнні ленінскай тэарэтычнай спадчыны, у Магілёўскім народным універсітэце юнага марксіста, ва універсітэце ленінскіх ведаў Віцебскай абутковай фабрыкі «Чырвоны Кастрычнік» і г. д.

Наогул, у кожным універсітэце, незалежна ад профілю — і ў гэтым асаблівасць сёлетняга навучальнага года — ленінская тэматыка знайшла сваё адлюстраванне ў вучэбных планах і праграмах. Ёй былі прысвечаны першыя заняткі. У многіх універсітэтах ленінскія тэмы вылучаны ў асобныя раздзелы і курсы.

У пастанове ЦК КПБ, пра якую сёння ідзе гаворка, і падкрэсліваецца, што заняткі па грамадска-палітычнай тэматыцы, вывучэнне ленінскай тэарэтычнай спадчыны, вывучэнне дакументаў КПСС на ажыццяўленні ленінскіх ідэй павінны праводзіцца ва ўсіх без выключэння універсітэтах. Цэнтральны Камітэт КП Беларусі прызнаў неабходным, каб у кожным горадзе і райцэнтры былі створаны гарадскія і раённыя універсітэты грамадска-палітычных ведаў з аддзяленнямі на прамысловых прадпрыемствах, у калгасах, саўгасах па месцы жыхарства працоўных. Над выкананнем гэтых указанняў давядзецца нямала папрацаваць і нам, і іншым зацікаўленым арганізацыям.

— Хацелася б пачуць некалькі слоў аб сёлетняй рабоце секцыі літаратуры і мастацтва рэспубліканскага грамадскага савета народных універсітэтаў.

— Гэтая секцыя сёлета працуе крыху лепш, чым летась або залетась. Ёю распрацаваны прыкладныя вучэбныя праграмы па беларускай музыцы, тэатру, кіно, выяўленчаму мастацтву і літаратуры. Метадычныя распрацоўкі разаслалі ва ўсе універсітэты. Распрацоўваць іх памагалі творчыя саюзы.

— Можа, гэтыя саюзы ўрэшце «павярнуліся тварам» да універсітэтаў культуры?

Больш-менш значную дапамогу аказваюць нам Саюз кампазітараў, Саюз кінематаграфістаў і Саюз мастакоў БССР. Першы мае пастаянную шэфскую сувязь з некаторымі універсітэтамі, а другі, дакладней, яго бюро па прапагандзе кіно, поўнасцю забяспечвае сваімі лектарамі дванаццаць факультэтаў па кіно. Горшыя ў нас адносіны з Саюзам пісьменнікаў. Бюро прапаганды літаратуры не мае з універсітэтамі культуры ніякай сувязі. Самае большае, чаго часам удаецца дабіцца, гэта наладзіць сустрэчу слухачоў з той ці іншай групай пісьменнікаў. А нам патрэбны не толькі такія сустрэчы і асабістыя знаёмствы, але і грунтоўныя лекцыі і даклады па гісторыі беларускай літаратуры.

— Ну, а тэатральныя калектывы, канцэртныя арганізацыі, мастацкія вну?

— Беларуская дзяржаўная філармонія за апошні час крыху палепшыла сваю работу. Яна заключыла дагаворы з усімі абласнымі ўпраўленнямі культуры, за выключэннем Гомельскага, дзе свая філармонія, на правядзенне лекцый-канцэртаў. Гэтыя дагаворы выконваюцца добра. Праўда, лекцыйна-канцэртнае бюро філармоніі мала разнастаіць тэматыку сваіх лекцый, не прыстасоўвае іх да вучэбных планаў універсітэтаў. Часам у адно і тое ж месца з году ў год прывозіцца адна і тая ж лекцыя-канцэрт. Добра дапамагае нам кансерваторыя, яе выкладчыкі і студэнты працуюць з энтузіязмам, самаадданна нясуць у масы музычныя веды. Пра тэатры не хочацца ўспамінаць. Неаднаразова складаўся графік шэфскай дапамогі тэатраў універсітэтам, але на жаль, яны не выконваліся. А зараз, калі народным універсітэтам, гэтым важным формам адукацыі працоўных, удзяляецца такая вялікая ўвага, як ніколі патрэбна кансалідацыя ўсіх сіл, цесная ўзаемасувязь і ўзаемадапамога ўсіх арганізацый і ўстаноў.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва 6-25-19, бухгалтэрыя — 6-25 87.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

Друкарня выдавецтва «Звязда». Індэкс 63856. АТ 03618